

O R A T I O
DE PERIODIS
ET MUTATIONVM

CAVSIS IN IMPERIIS.

HABITA A DOCTISSIMO VIRO,
MAGISTRO EVSEBIO MENIO PROFESSORE
publico, & collegij Philosophici in Academia Vvite-
bergenſi Decano, cum tribueret testimonium publi-
cum Quinquaginta quinque honestis & doctis
viris & iuuenibus, 13 Martij, An-
no 1571.

ADDITA EST QVÆSTIO DE IV-
STICIA FIDEI, QVOMODO HOMO IVSTIFICE-
tur coram Deo, & quæ sit natua & genuina sententia particula-
rum exclusuarum: Opposita recenti sophistica Flacianorum ob-
ſcuranti & peruerenti illustrem doctrinam de hoc articulo Euan-
gelij, quam rectè sentientes Ecclesiæ defensionem contra Pontif-
ficos hucusq; constanter retinuerunt.

Cum responsione ad questionem propositam
Doctoris Casparis Crucigeri.

VVITEBERGÆ
Excudebant Clemens Schleich & An-
thonius Schöne,

Ob. 6. 11. 3070

ORATIO.

Σὺν θεῷ ἠγάπη τυχῆ ἀγαθῆ.

Xtat apud Eſaiam Prophetam promiſſio facta voce diuina Eccleſiæ, ſeneſta ærumnis & calamitatibus fractæ atq; fathiſcenti: qua amoris diuini & miſericordiæ magnitudo erga Eccleſiam tali conditione & ſtatu, tanta quanta nuſquam aliſibi exprimitur verborum & figurarum Emphali, quæ à flagrantiffima Storge matrum & vtero gerentium, ac poſteaquam enixæ ſunt, affectione erga ſoſſolem, cura, ſolllicitudine, complexibus, geſtu denique ſumta, illuſtri exemplo ceu in pictura oculis conſeruationem Eccleſiæ demonſtrât. Audite, inquit Dominus, Domus Iacob & reliſduum domus Iſraël, id eſt, reliſquæ oppreſſæ, deuaſtatæ ac diſperſæ Eccleſiæ poſtremo deſiſro q; & effœto ac languido mundi ſeculo, qui portamiſni à me ab vtero, qui geſtamiſni in ſinu & gremio meo. Vſq; ad ſeneſtam Ego Ipſe ſum vobifcum, & vſq; ad canitiem ego portabo. Ego feci, & ego feram: Ego portabo & ſaluabo. Et maternam ſtorgen cum ſua conſerens Philoſtorgia, Nunquid, inquit, obliuiſci poteſt mulier infantis ſui, vt non commoueat miſericordiâ erga filium vteri ſui? Sed ſi illa fuerit oblita, Ego tamen non obliuiſcar tui. Deniq; ſi hæreat in poenis Eccleſia, oppreſſa calamitatibus propter peccata, quam ob cauſam, & quo ſine, ab ira ſe iuſtiſſima reuocare ad lenitatem velit & miſericordiâ, oſtenſurus, addit: EGO Ego ſum qui deleo *ἀνομίας* tuas ppter me, Propter noſmen meum differam furorẽ meum, & propter laudem meam reprimã iram meam, ne intereas. Propter me inq; propter me faciam, vt non contumeliã afficiar. Nec gloriam meam tribuam alteri.

A ij In

In hanc promissionem, illustribus iræ ac misericordiæ diuinæ testimonijs refertam, oculis animisq; defixi, vt vim imminenti sæuæ tempestatis votis effugiamus, assiduo gemitu imploremus & exposcamus confirmatam obsignatamq; morte & resurrectione Filij IESV CHRISTI misericordiam Dei Patris, supplicibus cum Dauide precibus effusis, ad quas in hac ipsa promissione respicit Propheta: Ne abicias me in tempore senectutis meæ, cum defecerint vires meæ, ne derelinquas me.

Vtrumq; quod prædictum nouimus, euentu compleri cernimus. Incidit infelix seculum nostrum in mundi feces, fœcundas prouentu impietatis, Prophanitatis, Tyrannidis, impuritatis, & confusione quadam atque colluuiæ malarum artium, flagitiorum ac scelerum rebus bonis infestas ac perniciosas. Ecclesia consumta ætate, & senili quasi marcore extabescens, cum sua dum conflictatur imbecillitate, & huic oportuna dum quaerit remedia ac salutaria ex fontibus Israel, Interea diris atq; abominabilibus furiarum in impijs dogmatibus impetitur ac personat latratibus, & Tyrannorum sæuitia atq; immanitate laceratur horribiliter. Ipsa verò Regna mundi passim & suis ac domesticis quassata motibus, & armis impulsæ externis, nutant quasi iam iam ruitura, & mole sua Ecclesiam etiã hinc inde dispersam oppressura. Nec minuuntur hæc mala, Sed aliam subinde ex alia tempestatem concitat hostis Filij Dei Diabolus, vetus & immane odium summo postremoque conatu exacuens.

Et si autem in his tantis malis Ecclesia, & suis languida morbis, & perpetuo luctu squallida, & cruenta paricidijs, & dissipationibus lacera, & vaga exilijs, & atrocibus

eibus hostium terroribus pauida deformem circumfert
speciem : Non extinguitur tamen prorsus, nec contice-
scit, Sed certissima promissi diuinitus auxiliij fiducia re-
spirans, ex medijs sese erigit rursus atq; effert ærumnis,
pertextens institutas in doctrinæ coelitus traditæ propa-
gatione & nominis diuini celebratione operas. Ac cer-
tum est, quantiscumq; vel confusionum quasi fluctibus
exagitata, vel ruinis imperiorum perculsa, vel imbribus
ac procellis obruta persecutionum fuerit, nuncq; tamen
interituram esse in genere humano ; Sed Deum affutu-
rum esse suo cœtui maturis & oportunis auxilijs, ac præ-
stiturum defensionem & liberationem, Sicut testatur
hæc ipsa promissio per Esaïam patefacta : Vsq; ad fene-
ctam EGO IPSE sum vobiscum, & vsq; ad canitiem
EGO portabo. Et Filius DEI inquit; Ero vobiscum
vsq; ad consummationem seculi.

Sed cum expressè addiderit Deus, Propter SE &
propter NOMEN suum se seruatorum Ecclesiam, id
est, vt IPSE innotescat ac celebretur, Ad eum cœtum
promissionem pertinere statuamus, qui Deum recte
agnoscit & colit, sicut se patefecit, qui retinet funda-
mentum Prophetarum & Apostolorum, nec affingit
opiniones aut interpretationes pugnantes cum funda-
mento, & Sacramentis vtitur, sicut instituta sunt.

Hæc cum apud nos fiant, certo statuamus, & nos-
stras Ecclesias vera ac viua membra esse corporis Chri-
sti, & DEO curæ esse, & hæc ipsa beneficia, quæ in
nos ex inexhausto fonte Misericordiæ ac benignitatis
diuinæ cumulatim deriuantur, qualia sunt, Conseruatio
puræ doctrinæ Euangelij & aliarum artium necessaria-
rum: Verus de Deo consensus : Studia & exercitia non
simulata Virtutum omnium: Salutaris gubernatio: Pax:

Tranquillitas publica : mediocris copia rerum fruendarum : Hæc, inquam, beneficia verè statuamus esse testimonia certissima præsentia Dei apud nos, ac pro his DEO gratias agamus, & ardentè oremus, vt hæc bona velit & nobis & posteritati nostræ esse perpetua. Denfæ nubes atra caligine obscuræ & imbribus turbibusq; fœtæ coeunt & conglobantur omni ex parte, quæ tenebras horrendas luci Euangelicæ, diras tempestates Ecclesijs, in quibus hæc fulget, minitantur : Nec vim tantarum tempestatum vlla poterit auertere vel sapientia vel potentia humana.

Arripietes itaq; promissionum diuinarum firmissimum præsidium, confugiamus ad misericordem Deum, Patrem æternum Domini nostri Iesu Christi, sponsione promissionum nobis obligatum: Ab hoc Rectore & custode nostro, indefinente gemitu vi promissionum contendamus & efflagitemus: Vt aut receptos nos in gremium suum, & vmbaculo alarum suarum contactos eripiat sæuitiæ tempestatum : aut discussis nubibus, moderatione tempestatum mitiget calamitates publicas: aut depulsis illis, earundem conuersione, retorquet in autores, quæ ipsi struunt ac moliuntur in Ecclesiæ pernitiem. Sed afferamus ad Deum animos non securos aut blandientes cupiditatibus nostris, nec sceleribus & flagitijs contaminatos, nec hypocrisi falsa præ se ferentes, simulatos ex metu periculorum dolores, Sed serio pœniteamus de violata pietate, & Deo multipliciter offenso, ac vero dolore admissa delicta detestemur. Cumq; de misericordia Dei certissimus, emendatis moribus ac posita feritate rectiorem & meliorem ineamus viuendi rationem, ac Deo placentem.

Te ergo

Te ergo O æterne Pater domini nostri Iesu Christi
rogamus supplices, vt propter æternum Filium tuū Ie-
sum Christum *μεσίτω ἡμῶν καὶ μέτω*, seposita iusta ira
tua aduersus peccata nostra induas misericordiam, &
propitijs oculis respicias magna confusione falsarum
opinionum turbatum misereq; distractum, & spectacul-
lis immanium parricidiorum, ac crescentis in hostibus
sæuitiæ minis grauiter consternatum gregem penè de-
crepita Ecclesiæ tuæ. Fulci, sustenta, recrea, & confirma
senio ac morbis labantem & pauore trepidantem Ec-
clesiam. Reprime artificia & conatus Sycophantarum
& Hæreticorum, qui vel maliciosè ac petulanter, vel ve-
teratoriè ac fraudulenter corrumpunt doctrinam, tua
nobis immensa bonitate restitutam : & delere conantur
lucem repurgatæ veritatis. Euerte ac pessunda Archi-
rectos Sinoniorum consiliorum & Tyrannos. Declara
illustri testimonio iudicium de hac doctrina tuum, quam
ex ore & traditione vnigeniti Filij tui domini nostri Ie-
su Christi sonamus, celebrantes indeficientis misericor-
diæ tuæ beneficia. Luceat hæc lux nobis & posteritati
nostræ perpetuo abs te Fili Dei, qui es lux æterna: & as-
flatu Spiritus sancti adiunctos nos societati Ecclesiæ
tuæ, adducas atq; conuertas ad te, ac sit vox tua rectrix
omnium consiliorum & actionum nostrarum, vt tibi
grata fiant. Tuere & conserua bene constitutas ac flo-
rentes Ecclesias & politias harum regionum. Rege &
instrue sapientibus, salutaribus & felicibus consilijs
Principem nostrum in hac tanta temporum difficultate,
negociorum mole, periculorum varietate ac magnitudi-
ne. Largire gubernationem tranquillam ac prosperam
& alia bona necessaria corpori. Flecte omnium animos
ad te agnoscendum ac celebrandum.

Hæc

Hæc si vota sæpe & serio ediderimus: improbitate vitæ & morum prius in melius commutata, siquidem cum proposito perseverandi in delictis stare fides, & inuocatio fieri nequit: impetrabimus absq; omni dubio aut mitigationem, aut depulsionem publicarum calamitatum, quas omnino maiores imminere nobis ex propinquo certò credatis, quàm animus voluptatibus aut spe securitatis perpetuæ ebrius cogitet.

Expresferunt aut hæc mihi vota hoc tempore tristissima spectacula Ecclesiæ, vt Sophocleo verbo vtar, ἀτίμως ἢ ἀθέως διεφθαρμένης, & ruentium fatalibus claudibus imperiorum: De quibus cum cogitarem, venerunt in mentem mihi, quæ de Regnorum & Rerumpub. Periodis ac mutationibus saniores ac sapientiores Philosophi differuerunt, non vno argumento, neq; in eandem sententiam, sed opinionibus ac rationibus diuersis: Quarum cum aliquas non prorsus alienas esse animaduertērem ab ijs, quæ traduntur voce & autoritate diuina, & hoc tempore aliquid dicendum esset, de hoc illustri & augusto argumento quædam monendo, præbere occasionem eruditioribus, de eodem vt accuratius cogitent: Junioribus vero subijcere volui, quæ existimem inquirenda ac notanda esse præcipuè, cum recitātur aut euoluuntur Historiæ, quibus fatales casus & ruina Regnorum ac Rerumpub. exponuntur.

Quæsitum est à sapientibus omnibus omni tempore,
An sit aliqua prouidentia diuina in rebus humanis?
An sint certæ aliquæ Imperiorum Periodi?
Et quæ sint tantarum & tam subitarum mutationum causæ?

Illustria sunt & conspicua testimonia prouidentia diuinæ in rerum natura, certa corporum cœlestium & Ele

Elementorum series, rati staticq; siderum cursus ac reditus, specierum conseruatio, & mentis humanæ noticiæ, quæ sunt artium fontes. Hæc cum intuentur, fateri coguntur esse aliquam primam causam mundi architectatricem, à qua condita sint vniuersa, & cuius nutu eadem administrantur ac sustententur. Sed cum aspiciunt deformitatem Imperiorum, infinitas in omnibus ordinibus hominum, fraudum, vitiorum, scelerum & flagitiorum confusiones, instabilitatem & iniquitatem variantis sese in momenta fortunæ, Ignauiam, stoliditatem aut crudelitatem gubernatorum in eo fastigio, in quo eminare ac conspici debebant sapientia & virtus, tristes & tragicos horum interitus, excidia totarum gentium aut dissipationes, attoniti admiratione stupent, conturbatiq; & in ancipites distracti cogitationes hærent dubitantes, An casu coëant Imperia, ac rursus casu dissiliant ac dilabantur, vt formicarum agmina: An non solis humanis consilijs aut viribus cogantur atq; constituentur, & iisdem, alijs alijs de causis & ex alijs occasionibus conuellantur & euertantur: vel an hæc omnia ab occultis & nulli satis peruestigatis causis gubernentur hoc modo, præter omnium hominum opinionem & spem.

Extant multæ querelæ de inconstantia fortunæ in Imperijs, Noti sunt Lucani versus:

Summisq; negatum

Stare diu, nimioq; graues sub pondere lapsus.

Et Senecæ:

Non sic Lybicus Syrtibus æquor

Furit alternos voluere fluctus,

Non Euxini turget ab imis

Commota vadis vnda, niuali

B

Vicina

*Vicina polo, Vbi Cœruleis
Immunis aquis Lucida versat
Plaustra Bootes:
Vt præcipites Regum casus
Fortuna rotat.*

Nec profecto tristius vllum spectaculum est, quam vel oculis vel animo intueri tot florentissimorum Regnorum interitus, de quibus ne quidem ἐπιπαια reliqua sunt. Propter hanc euentuum varietatem de ijs, quæ dixi, multa quæsiuerunt Philosophi: Sed explicari res, nisi ex doctrina Ecclesiæ, nequit.

Omitto Democritea, Epicurea & Pyrrhonia. Pompeius prælio Pharsalico victus multa apud Cratippum Philosophum disputat contra providentiã, quod in causa iustiore, vt ipse contendebat, à Deo desertus esset. Et similes cogitationes in rebus aduersis tentant & exercent non Ethnicos tantum, sed eos etiam, quos Ecclesia genuit & instituit, nec raro eosdem, si his indulgeant, in horrendos fluctus dubitationum conijciunt, aut perturbatos extra sese constituunt, aut præcipites agunt in exitium adactos ad desperationem.

Aduersus hæc scandala quomodo sint muniendi animi, ne desperatione deficiant, inquiramus. Ac primo euentuum dissimilitudini turbanti aut languefacienti assensionem de providentiã, opponamus vota & expressa testimonia scripturæ sacræ, quæ ostendunt, cum ordinem politicum esse opus DEI, & conseruari ac defendi à DEO, tum ab eodem & excitari atque adiuuari salutare gubernatores, & cum degeneres Magistratus ordinem diuinitus sancitum turbant, aut dissipant, mutari Impea

ri Imperia, excitis vicinis regibus, aut commotis populis, qui Tyrannos puniunt, ac leges & honestam disciplinam restitunt. Id docet expressè dictum Danielis, Deus constituit & transfert Regna. Hoc dictum velut Epigraphæ præfigatur voluminibus omnium historiarum, & nostras de imperiorum motibus cogitationes dirigat ac moderetur.

Rectè & Plato gubernationem rerum humanarum Deo tribuit, cui suo consilio tanquam instrumenta & media adiungit *τίχλω καὶ καιρόν*, quibus vult obsequi *τέχνην*, id est, consilia & conatus prudentiæ humanæ. Sed nos Deo tribuamus, quod docent sacræ literæ, Deum non esse astrictum ad secundas causas, & multa agere atq; perficere, absq; his, imò sæpe contra ordinem secundarum causarum,

Secernamus autem ab ordine politico vicia deformantia opus DEI, & confusiones, quæ nõ sunt à Deo, qui non est autor *ἀνάστασις*, sed oriuntur à furoribus diabolorum & malorum hominum, vel ab humana imbecillitate. Non itaq; vt multi prophani arbitrantur, existimemus temerè ac fortuitò, sine Dei consilio homines concurrisse, vt se iunctis viribus tuerentur aduersus bestias aut latrocinia: nec Imperia casu oriri aut ruere, & deuolui casu in eas gentes, quarum extollitur potentia, nec eas, quæ accidunt in Imperijs florentibus, mutationes casu euenire: Sed certo ac firmiter statuamus, Deum Architectum esse ordinis in Imperijs, & hunc tueri, Ac prohibere, ne à Diabolis & malis hominibus profus dilaceretur vastationibus infinitis.

DE Periodis autem Imperiorum, An sint aliquæ, & si sint, certæ nè ac definitæ sint & perpetuæ, An vero

uæ singulis sint politijs propriæ, cum species politiarum plures reperiantur ac diuersæ: Et mutationum quæ sint causæ, maior Quæstio est & perplexior, in qua explicanda cum hæserit Plato, introducit Socratem, sententiam de hac quæstione suam Musis tribuentem, quam illæ vt in re obscura & inextricabili, velut vaticinantes. Arithmetico Ænigmate inuoluunt. Politias, inquit Plato, mutari, cum fundus sesquitertius quinario iunctus duas exhibet harmonias ter auctus. Hæc quo tendant, ne Aristoteles quidem explicauit, qui locum hunc interpretans initia mutationum collocat in momentum tale, quo diagrammatis à Platone expressi numerus fit perfectus: Etsi autem Sybillæ folijs obscuriores sunt hi Platonis numeri, in quibus, vt in alijs eiusdem autoris euoluendis & extricandis plurimi frustra laborarunt: Tamen hoc videtur velle: Imperia ad summam seu perfectionem seu potentiam euecta, cum vltra hanc natura nihil instituat, postea facta conuersione, vt compleatur periodus, & fiat reditus ad principium, degenerare rursus ac ruere, succedentibus gubernatoribus, qui nullis à natura deficiente adiumentis aut præsidijs instructi, ne disciplina quidem excoli aut cicurari possunt.

Etsi itaq; quanta Plato circumscribat Periodo politias diuinare difficile est, Tamen mutationum causas, quas constituat, minus obscurum est: Nimirum certis vicibus temporum, vi ac robore naturæ gigni gubernatores bonos ac præstantes, quorum virtute Imperia tenentur, Postea languefacta vel extincta ea naturæ vi, nasci aut languidiores aut deteriores, qui suis ipsi furoribus euertunt Imperia. Nec Pompeio ex prouidentia causam sui casus, quem iniqum esse censebat, querenti, inconcinne respondet Cratippus, Viciosum Reip. statum.

statum exigere Monarchiam: Cumq; vicissim interro-
garet Pompeium, Quo nobis argumento persuades-
bis, te melius quam Cæsarem, si vicisses, fortuna vsu-
rum fuisse? illo tacente subiicit: Sed in Dei arbitrio ac
potestate posita relinquamus. Coniungit itaq; Cratip-
pus cum moralibus fatales causas: sed neutras explicat,
& Fatales etsi mentione numinis diuini attingit, quales
sint illæ tamen ignorat.

Aristoteles omissa prouidentia, & causis fatalibus
ac physicis tanq; remotioribus & obscurioribus præter-
ritis, solas intuetur causas propinquas ac morales: Nam
& motus cieri, efficiq; mutationes, & quasi metas con-
stituit, ac definiri circuitus durationum ostendit viciss
Politiarum, & hominum cupiditatibus, qui seu commu-
nibus, ac publicis viciss & morbis Politiarum, seu alijs
causis irritati atq; accensi, si moliantur res nouas, præsen-
tem Rerumpub: statum perturbant.

Sæpe vitia tam sunt enormia, vt emendationem ne-
cessariam desiderent. Sed conatus etiam optimo consi-
lio suscepti vel hoc fine, vt è statu deteriore Respub:
transferantur in meliorem, non in eum tamen, qui spe-
ctatur & quaeritur, exitum desinunt, sed sæpe ingentem
ruinam trahunt, cum res motæ non ab autoribus regun-
tur amplius, sed semetipsas incitant, & autores impel-
lunt, vrgent & implicant non præuisis difficultatibus.
Et effert sese audacia sceleratorum hominum, sicut veteri
versu dicitur: Ἔρ δὲ διχσοσασίν καὶ πάγκρατος ἔμμορε τιμῆς.
Non enim vt mouere res nouas, sic euentum præstare
in nostra potestate est. Et πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτῶν θανα-
τηφοροὶ inquit Xenophon. Et secundum Pindarum:
ῥᾶδιον μὲν πόλιμ σφσαι, ἀλλ' ἐπὶ χωρᾶς ἔσαι αὐθις μόνον ὄσι θεῶ.
Idcirco iubent viri Politici aliqua parua incommoda

B iiij condon

condonare consuetudini, ne mota **Repub.** velut ægro corpore, maiora mala accidant. Et Plato vt delyri parentis, sic senescentis ac morbidæ **Reipub.** vicia ferenda tegendaq; censet, ne intempestiuís remedijs exacerbata gangrenarum instar aut cancrorum serpent, & depascantur ac consumant corpus vniuersum. Polybius duabus potentissimis ciuitatibus Carthaginé & Roma multorum annorum bello de Imperio decertantibus ad extremum succubuisse Carthaginem, & victam conditiones accepisse ob eam maximè causam putat, quod quo tempore inter eas incidit contentio, tum & Carthagine multò quàm ante negligentius, & Romæ multò quàm ante diligentius, mores institutaq; maiorum colebantur, sicut de Romanis Poëta cecinit: Moribus antiquis res stat Romana virisq;. Sed frequentius, non tam **Reipub.** quàm rerum priuatarum respectus incitat homines ad innouandum aliquid aut turbandum in bene constitutis ac quietis politijs.

Aristoteles publica morbidarum politiarum vicia vno $\tau\acute{\alpha}\nu\iota\sigma\theta$ nomine complectitur, quod latè patet, ac dominatur maximè in Democratijs & Tyrannide, quæ cæteris etiã omnibus minus diu durant, & mutationibus maximè sunt obnoxia. Vt enim $\iota\sigma\acute{o}\tau\eta\varsigma$ æquatione quadam dissimilium $\kappa\alpha\tau\prime\alpha\epsilon\lambda\iota\alpha\mu$ copulat animos hominum; sic $\tau\acute{o}\ \acute{\alpha}\nu\iota\sigma\theta\mu$ eosdem disiungit, neq; vnquam vera inter se firmaq; beneuolentia coalescere patitur. Sed occasiones & $\acute{\alpha}\phi\omicron\rho\rho\eta\mu\alpha\iota$, à quibus initia & causæ motuum ac mutationum existunt, in hominum moribus sunt & cupiditatibus, nec sunt vniusmodi. Nec eodem modo mouentur aut turbantur Politia.

Ac plerunq; alia sunt $\acute{\alpha}\tau\iota\alpha$, Alia $\pi\rho\phi\acute{\alpha}\sigma\eta\varsigma$ seu pretextus. Alios impellit $\omega\iota\lambda\omicron\kappa\omicron\rho\rho\delta\iota\alpha$ & vniuersim omnis $\pi\lambda\epsilon\omicron\nu\epsilon\epsilon\iota\alpha$

πλεονεξία, quæ est νόσκημα συμφυτῶν τὰς δὴ ὄσκειαις secundum Plutarchum, & eo usq; sese effert, vt nec profundî maris gurgitibus, nec excelsorum montium cacuminibus, nec vastis solitudinibus, nec Europæ, Asiæ aut Africæ limitibus, nec cognati sanguinis Legibus & vinculis definiri atq; coerceri possit. Sed regnat ea cupiditas non minus in priuatorum animis. Ac verissimum est Pausaniæ dictum: ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἢ ἄλλων ἐνόητων ἐφ' οἷς βιαζόμεθα, ἄδικοι γίνεσθαι, τὰ κέρδη μεγιστῶν ἀνάγκη εἶχει. Hominum animis, cum alia quæ insunt, tum maximè lucri cupiditas, quasi vim affert, incitans ad iniuste faciendum. Nec ignoti sunt Euripidei versus, qui Iulio Cæsari in ore fuerunt,

Plurimos vexat & exagitat φιλοψυχία, δεινὸν κακὸν secundum Tragicum, quæ eorum animos, quos occupauit, occulta inuidentiâ ceu face quadam assidue perurens quiescere non finit, & ad ciuilia certamina extrusas nihil sanî aut moderati experiri facit. Desiderio, n. crescendi nec superiorem ferre nec parem potest. Vnde de ambitiosis dictum, ὄφις ἄν μὴ φάγῃ ὄφιν, μὴ ποτε γενήσεται δράκων. Contra τὸ ἀφιλόψυχον οὐ μικρὸν εἰς πρῶτότητα κλιβανὸν ἐφόδιον.

Nec parua detrimenta affert Rebuspub: φιλονεικία, & contendendî vincēdiq; libido, quæ in pugnacibus & pertinacibus naturis ferè non nisi interitu ipsorum aut Rerumpub: cineribus extinguitur. Ac rectè reprehenditur Lycurgus, quod τὸ φιλόψυχον ἢ τὸ φιλονεικὸν διορῆπέκα καυμα τῆς ἀρετῆς ceu fomitem virtutis lege iniecerit Spartanis. Vtramq; enim protinus comitantur alia cognata, nec minùs Rebuspub. perniciofa vicia, E quorum sunt numero πολυπραγμοσύνη, quauis occasione mouens non necessaria & aliena à vocatione: φιλαυτία despiciens:

despiciens & quasi conculcans alios: ὕβρις contumelijs
 afficiens aut iniurijs pares aut inferiores: κακοζηλία
 fingens & somnians ex sua vel aliorum fortuna, per-
 suasione aut perpetuo duraturæ felicitatis, aut simi-
 lis vel sapientiæ vel virtutis, similes successus, qua-
 lis erat in Demosthene & Cicerone: ἰδιογνωμοσύνη
 ἢ ἀυθαδεία ex admiratione sui & contemptu aliorum
 suas cogitationes anteferens melioribus ac sanioribus
 aliorum iudicijs, aut pertinaciter retinens & vrgens se-
 mel cœpta, qualis erat in Pericle & Catone: ἀπιστία dis-
 fidens alijs & muniens sese amicitijs, societatibus, foede-
 ribus, attractis socijs dissimilibus aut potentioribus, ac
 clam struens insidias æmulis: Sunt enim πλεονεκτικαὶ &
 φιλότιμοι καὶ φιλόνηκοι φύσεις omnes infidæ & insidiosæ.

Sed cuncta persequi, & hæc quæ commemorata
 sunt exemplis illustrare, nimis foret longum. Verè hæc
 autem & recte dicuntur. Certum est enim sæpe maxis-
 mos motus in politijs ab his causis extitisse. Sed ἄφορμα
 tantum sunt ἢ ἀρχαὶ κινήσεως. Hoc quod quæritur
 nondum explicatur, Nimirum, An sint certæ & fatales
 Periodi Imperiorum? & si sunt, Quæ sint vltimæ eas
 rundem ceu metæ? & ad eas metas an cuncta perueni-
 ant Imperia? aut si non attingant, Cur ante tempus de-
 ficiant atq; concidant? & quibus de causis tota Regna
 & Respub; dealeantur, totæ gentes dissipentur? Assen-
 tior minus obnoxias esse motibus, atq; ideo durare diu-
 tius Politias, quas consociat & continet æqualitas. τὰ γὰρ
 ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖ. Contra reliquas æqualitatis exper-
 tes facilius turbari, ac dissolui & dissilire citius. Sed hanc
 æqualitatem Aristoteles metitur tantū gradibus hono-
 rum & dignitatum, & lucris atq; accessionibus, Non
 virtute

virtute, cum hac pauci præditi sint: ac minus religiosa pietate, qua Deo tribuitur, sibi quod dari exhiberique præcipit. Deniq; hoc solum monstrat, quod in præsentia homines mouet ad moliendum aliquid aut turbandum, Non ostendit causas fatalium & vniuersalium mutationum, quas fortasse nullas credidit esse.

Quod ergo neutiquam satisfaciunt hæc sapientibus, nec tamen alia, mente percurrentibus hanc totam propiorem & oculis obuiam rerum naturam, sese offerunt: ideo ad cœlum & ad Astra tanquam Fati tabulam conscendunt aliqui, vt inde causas deducant. Partuntur imperium orbis terrarum in Zodiaci Trigona ac Dodecatemoria, & in stellati orbis distincta sidera ac *πταρτημόρια* cœli, atq; inerrantium insignes Synodos & luminum deliquia. Singulis Regnis etiam & regionibus singulas errantes itidemq; insigniores inerrantes stellas præficiunt, quasi opifices & Architectos publicorum fatorum, quæ ad decursus eorum syderum vi luminis sese commouentes, quasi exundant in subiectas terras, inq; his naturis & ingenijs hominum noua quædam affectione in melius aut deterius percussis atq; imbutis, & ad consilia, conatus, molitiones, aut salutare aut perniciosas impulsis, efficiunt mutationes ad alterutram fortunam, prosperam vel aduersam, aliàs extollendo prostratam ac iacentem, aliàs deprimendo florentem Rerumpub. conditionem, pro ratione habitudinis suæ ad eas terras vibratiq; luminis & positus in cœlo.

Romæ, cum conderetur, ex propinquo radijs verticalibus, effulsisse tradunt vltimam stellam in cauda vrsæ maioris, atq; hoc positu ei despondisse Imperium Orbis terrarum. Inde digredienti successisse latus Persei &

C

caput

caput Serpentis, quæ hostilibus radijs Imperium destruxerint. Eandem stellam, cum supra Byzantium constitisset, ex vrbe Rômana sedem Imperij eò traduxisse, & postea Francis, tandem Germanis idem Axioma attulisse. Asiam & Græciam, quando Sarracenicis & Turcicis armis deuastata ac sub iugum redactæ sunt, tradunt infestis è vertice radijs capitis Medusæ, quod sinistra manu tenet Perseus, pulsatas esse: & ex eiusdem sideris effusione simili, in easdem calamitates præcipitatas esse vltiorem Italiã, qua hodie latè patet Regnum Neapolitanum.

Et si autem hæc & similia alia à sagacibus ingenijs ex euentu animaduersa, & coniecturis eruditis ad decursus viresq; siderum accommodata nequaquam repudio, neq; infitior, magnam & admirandam (sed ne utiquam satis peruestigatam) esse vim & efficaciam luminis cœlestis in totum orbem Elementarem, quem vt circumflexu suo cœlum complectitur, Ita Cœlo affixa sidera alias aliter vibratu radiorum feriunt atq; afficiunt: deniq; multas concurrere & quasi conspirare causas fatales, Physicas & morales, de quibus supra dixi, non ignoro, cum quasi à fundamentis euulsa corruunt Imperia: Tamen quantum de cœli viribus exploratum est, hoc omne vim tantum particularem habet. Propterea ratae & immotæ non sunt Periodi Imperiorum ex circuitibus cœli aut syderum deductæ, & ex his quid quid de Periodis & causis mutationum eruitur atq; extruitur, hoc mutilum & imperfectum est, nec eo cognito mens humana acquiescit. Nisi ergo coniecturis Philosophorum adiungantur testimonia & exempla Ecclesiæ, necesse est eas hac in parte hære ac deficere.

Vt expleamus autem, quod deest, præsidia doctrinæ

næ sacrae assumemus, quæ sola, vt ad autorem custos
demq; ac vindicem ordinis politici, Sic ad primam &
vniuersalem mutationum causam nos deducit & Peris
odis constitutis metas designat, quas rarissimè aut nunquam
excedunt, non sæpe assequuntur Imperia.

Periodus vniuersalis definitur in Daniele Septuaginta
hebdomadum mentione, quibus tempus exprimitur ab
instauratione Templi & politia post captiuitatem
Babylonicam vsq; ad Christum. Complectuntur illæ
autem annos circiter quingentos. Hanc Periodum lege
quadem sancita diuinitus, magnis Imperijs fatalem
esse, & vniuersales mutationes afferre, ostendunt
omnium temporum Historiæ, si à prima antiquitate
repetantur. Compertum est enim magno exemplorum
consensu ea circumacta, in ipso quasi articulo anni
quingentesimi, vel paulo ante mutationes incidere,
quibus vel eversa regna, vel translata alio, esse
desinunt, vel in nouam commutantur formam.

Ac seruauit eandem Deus ipse in suo populo. Tot enim
sunt anni ab exitu populi ex Ægypto vsq; ad ædificationem
Templi. Totidem annos stetit utrunq; Templum: & durauit
Principatus Ducum: ac post hos Regum successio: & à
captiuitate restituta gentis Iudaicæ politia. Totidem
annos Aisyrj tenuerunt Asiam: Imperarunt Athenis
Reges: Stetit Respub. Laconica, Rexerunt Rempub.
Romanam Consules: Sedes Monarchiæ fuit vrbs
Romana ab Augusto vsq; ad Valentinianum vltimum
Constantij & Placidia filium. Vertitur & nunc
quingentesimus annus, quo rerum in Orbe Christiano
potiuntur Germani, & Regna sunt, Gallia, Polonia,
Vngaria. Nec si pauci anni desint, non absolutam
esse periodum putandum est. Sæpe enim ma-

gnitudo confirmatorum scelerum vrget ac præcipitat fata.

Sed non est, inquires, hæc periodus perpetua & Catholica? Comitatur enim regna non pauca vix dimidium eius exegisse. Monarchia Persica vix annos ducentos triginta: Græca non multo plures compleuit: Romani Reges expulerunt anno ab vrbe condita ducentesimo, quadragésimo quinto. Huius dissimilitudinis quæ sunt causæ? Explicat & has causas vox doctrinæ cœlestis, quas ordine percensebo. Ostendi Imperia non esse opera humanæ industriæ aut calliditatis, sed à DEO ea condi, euehi & sustineri, ac vicissim ab eodem deijci ex alto ac dissipari. Nec eas vicissitudines mutationum, quæ accidunt Imperijs efflorescentibus aut fathiscentibus, casu euenire, Sed diuina dispensatione propter antecedentes causas. Ita autem extollit Imperia, Si quos in hoc summo fastigio collocat ad gubernacula, eosdem ornat etiam, armat & munit potentia & autoritate, Sicut dicitur in Psalmo: Qui das salutem Regibus.

Autoritas enim seu Maiestas in principe singulare donum DEI est, & comparatur quatuor rebus præcipue, quæ & ipsæ sunt singularia Dona Dei, Sapientia: Virtute: Felicitate: & beneuolentia seu inclinatione animorum in populo. Ac virtutes quidem maximè dignæ principe sunt: Vera & Religiosa pietas erga Deum, quam præire ac prælucere oportet cæteris: Deinde Iusticia, Clementia, Sedulitas in officijs uocationis, Fortitudo, Temperantia, Castitas, Munificentia, Veritas ἀρχὴ μεγάλων ἀρετῶν, de qua Salomon inquit: Misericordia & veritas custodiunt Regem, & Clementia fulcitur thronus eius, At secundum eundem, Principis Mendacis omnes sunt ministri mendaces.

In

In Scipione quanquam adolescente, autoritas tamen & maiestas tanta erat, vt in sententiã pertraheret suam, maximam Senatus & Nobilitatis Romanæ partem, periculosissimo rerum statu. Lucebant in eo Sapientia excellens & virtus eximia, & felix erat vtraq;: Illa in consulendo rebus desperatis: hæc in patria defendenda, Vnde apparebat eum adiutari diuinitus. Incensuntur autem animi hominum admiratione sapientiæ ac virtutis, & opinione præsentia Dei seu auxiliij diuini. Hæc quanquam multum conducant ad autoritatem parandam ac tuendam: tamen accedere oportet & quartum Dei munus, nimirum inclinationem animorum diuinitus factam in populo, de qua dicitur in historia Regum: Et abiit cum eo pars exercitus, quorum Deus tetigerat corda. Item, vt oculus videat & auris audiat, Deus facit vtrunq;.

Hæc eadem illustriora sunt & conspectiora in Dauidæ, qui cum esset humili & obscuro loco natus, & pusilli corporis specie contemptus, atq; inter greges ouium educatus, neq; à se quidquam afferret tanto dignum fastigio, regno tamen magno, populû studio potitus est. Tales ergo principes si gubernacula teneant, quibus autoritatem circumdat Deus ipse, his quibus dixi nitentem fulcris, florent & consistunt Imperia. Mediocritas etiam in iisdem retinet & tuetur Imperia cum autoritate. Si contra rerum potiantur principes impij, stolidi, ignaui, iniusti, rapaces, saui, mendaces, polluti sceleribus, flagitijs & libidinibus: aut si commutata vitæ ratione degenerent à semetipsis: & si hæc vitia regnent etiam in subditis impune, qui ferè ad exempla principum sese componunt, præsertim si ita radices egerint, vt extirpari nequeant, amittitur autoritas & sequuntur pœ-

næ, quæ mutationes accelerando constitutos terminos multis seculis anteuertunt. Hæc scelera, vt dixi, non sunt à Deo, sed ab hoste generis humani Diabolo, qui, vt testantur literæ sacræ, summis ordinibus infestius astutiufq; insidiatur quàm alijs, quod horum saluti publicam vniuersorum salutem inclusam esse intelligit, & accedunt furores malorum hominum, quos occupat & exagitat Diabolus.

Esti autem magna Diaboli potentia est, apud impios præsertim, non mutantur tamen politia, nisi Deo volente & ordinante, Ac punit Deus omnium gentium peccata mutationibus imperiorum & vastationibus. Idem cum sit agens liberrimum, vt se ad causas secundas non alligat, sic neq; ijs periodorum metis vincitur aut astringitur, quas constituit, sed abrumpit, aut prorogat, vel etiam varijs mutationum vicibus interrumpit ceptos cursus liberrimè propter causas positas in potestate nostra, quibus ipsi fata nobis cudimus & accersimus. Demonstrat hoc Salomon cum inquit: Propter iniustitiam transferuntur regna de gente ad gentem. Itè, propter delicta terræ cito alij post alios fiunt Principes, Et propter virum prudentem & intelligentem durabilius est Imperium: Propter peccata ergo Principum & populi nulli diu regnant, aut multi discordes regnant, quorum alij pellunt alios: aut prorsus destruuntur Imperia & traduntur alienis, totis stirpibus excisis, & gentibus deletis, regionibus deuastatis. Et de Tyrannis, quibus Deus metas constituit, vltra quas progredi nequeunt, Psalmus inquit: Fient dies eius pauci. Ac sæpe prædicatur, Ideo non dari salutare principes, vt puniantur peccata populi, cum ingrauescunt. Vt Esaia tertio, Auferet Dominus bellatorem, & Iudicem & Prophetã.
Est

Est autem ferè initium mutationum & ruinae ab Imprudentia Principum, aut eorum qui praesunt, cum scilicet aut per se stolidi & amentes non intelligunt gubernationem: aut recta & salutaria monentibus non obtemperant: Sed mordicus conceptas sententias retinent & exequuntur: aut pluris faciunt insana & exitiosa furiosorum hominum, quam prudentium recta & moderata consilia. De his Psalmus inquit: Fecit eos errare in inuio & non in via. Et Esaias Propheta ait: Dabo pueros principes eorum. Semel turbatis consilijs multi deinceps sequuntur errores, sicut dicitur, Aeger animus semper errat. Paulatim & virtus ipsa languescit, & accedunt infelices impetus animorum & actiones infelices, ut moueantur res non necessariae, & attrahantur certamina maiora Viribus, quibus autores succumbunt. Extant in hanc sententiam dulces & elegantes Versus

in oratione Lycurgi contra Leocraten.

Ἐπὶ αὐτῷ ὄργῃ δαυμόνων ἐλάπη ἢ τίνα
 τὸ τῶ πρῶτον διαφαιρέται φρενῶν.
 τὸν νότον τὸν ἐδλόμ, εἰς ἣ τὸ χεῖρῶ τρέπῃ
 γνώμῳ, ἢ ἐῖδῃ μὴ ἐμ ὦρ ἀμαρτανῶ. Id est.

*Iratus ad pœnam Deus si quos trahit
 Aufferre mentem talibus primum solet
 Caliginemq; offundit, ut ruant suas
 Furenter in clades, sibi quas noxijs
 Accersuerunt vltro consilijs malis:*

Et Lucani Versus noti sunt:

*Hoc placet ô Superi cum vobis vertere cuncta
 Propositum, nostris erroribus addere Crimen:
 Cladibus irruimus, nociturâq; poscimus arma.*

Talia

Talia cum fiunt, labefactatur autoritas, aliter iudicat consensus bonorum, aliò inclinant animi quàm antea. Mutatur verò & cum aduersitate fortunæ beneuolentia populi, & crescit contemptus, ac per se Regum atq; gubernatorum degenerum, quando tendunt ad interitum, prima pœna est autoritatis ommissio, de qua dicitur in Psalmo: Effusus est contemptus super principes. Ingrauescentibus hīs ruina propinqua est. Nec de singulis tantum regibus aut principibus, sed de totis etiam hæc intelligantur Regnis, Respub. & politijs.

Peccata verò propter quæ mutantur Imperia pœnis & cladibus publicis, tria in doctrina sacra indicantur maximè insignia, quæ magna ex parte concurrunt atq; coniunguntur. Nimirum ἀσεβεία, ἀδικία & ἀσελγία. Impietas Ecclesiam: Iniustitia politias & communem generis humani societatem: Luxuria Oeconomias turbat aut vastat corrupta propagatione familiarum adulterino semine. Sed & singulorum detrimenta redundant in vnīuersas. Domesticæ disciplinæ vicia penetrant in Rempub.; Rei pub; vicia vicissim in domos singulorum. Et contagia vtriusq; corripunt Ecclesiam. Sicut è conuerso labascente Ecclesiastica disciplina, collabuntur cœteræ. Pietate enim extincta, frigescit studium honestatis & virtutum. Ac ferè perpetuò Idolatriam omnem comitantur fœdæ commixtiones libidinum, vel Pauli Apostoli testimonio ad Romanos. Et vicissim commixtiones aut illegitimæ aut promiscuæ & libidinosæ gentium, quæ religionibus discrepant, pariunt earundem confusiones.

De Heliaca vrbe noti sunt versus:

Ἥλιε καὶ μεθύει καὶ ψεύδεται: δίκαιον ἕκαστον
 δίκαιον, τὸν μὲν καὶ ξυναπᾶσα πόλις

Heliaca

Heliaca vrbs simul est mendax atq; Ebria: Talis

Tota vrbs est, domus vt quælibet esse solet.

Et in politijs vsitatum est, vt gubernatorum mores imitentur & effingant subditi: *πέφυκεν γὰρ ὡς ἄει πρὸς τὰς γνωμὰς τῶν ἀρχόντων ἐκτυπῶν τὸ ὑποχείριον.* *Ἀσεβείας* nomine vtrumq; complector extremum: Cùm *δεισιδαιμονίᾳ*, quæ superstitione sua sibi comminiscitur ac fabricat numina, ac suos instituit cultus contra interdīcta diuina, vnde *εἰδωλομανία* existunt: & *ὑπόκρισις* simulato religionis Zelo corrumpentem recte tradita maliciose: Tùm *βεβηλότῃ* Epicureo contemptu ridentem Deum atq; aspernantem religiones omnes pariter, tanquam fabellas aniles, aut commenta inania ociosorum hominum excogitata ad terrendos homines,

Ἀδικίᾳ cum nomīno, vniuersalem iniustitiam significo, qua non tantum Tyrannidem & rapacitatem superiorum, ac cæterorum ordinum inter se fraudes, Sycophantias, contumelias, iniurias, latrocinia, direptiones, deniq; *ὑβρί* omnem, sed & negligentiam magistratuum ac singulorum intelligo, in tuenda disciplina, colendisq; officijs, pertinentibus ad conseruationem publicæ tranquillitatis, & in operibus vocationis.

Ἀσελγείας nomen ex *ἄσκησι* ἄλγος factum, abusum significat voluptatum omnis generis, non tantum ad tædium, nauseam & fastidium, sed & vsq; ad eneruatæ ac fractę naturæ languorem doloremq; complectens libidines, helluationes & luxuriam omnem.

Hæc sunt peccata illa, quæ abominatur Dominus, propter quæ fame, peste, bellis, incendijs, exundationibus, terræ motibus, dissipat, absumit, delet totas vrbes, familias, gentes, Regiones, Respub: Regna, & Monar-

D

chias:

ehias : Has clades publicas, quandoq; præuijs in natura signis portendit ac prænunciat, vt sint conciones de ira Dei, & aliquos reuocent ad pœnitentiam. Atq; eam ob causam pœnas differt, concedens spatium ad resipiscendum, vt aliqui seruentur. Quapropter si non protinus sequantur pœnæ, nec cuncta vno deleantur impetu, id tribuamus misericordiæ diuinæ, sicut sonat dictum Ieremiæ : Misericordiæ Domini, quod non consumpti sumus.

Cum ergo causas Periodorum & mutationum in Imperijs quærimus, non procul vagemur animis, nec ad sydera euolemus : (etsi nec Astrorum vim vt secundarum causarum, quibus tanquam medijs vtitur Deus, nec quæ proponuntur, ostenta portentaq; contemni vult) Sed quid in Ecclesia, Politijs & Oeconomijs fiat, consideremus. Si regnant in Ecclesia falsæ, impiæ, fanaticæ, blasphemæ opiniones, aut Idola, & conflictantur inter se docentes : Si in politijs impune grassantur Tyrannides, seditiones, latrocinia, Imposturæ, fraudes, & licet cui libet quod libet : Si disident coniuges, & vagis ac prohibitis libidinibus impune contaminantur Oeconomix & adulterantur familiæ : non dubitemus impendere tristes, atroces & propinquas pœnas.

Contra, si in Ecclesijs bene constitutis sonet et exaudiatur pura et incorrupta vox Euangelij, legitime administrantur Sacramenta, & Deus rectè inuocetur, si celebrentur honesti congressus in templis religionis causa, & colantur ac exercentur in scholis studia pietatis & literarum : Si magistratus debita cura tueantur Leges, iudicia, disciplinam : Subditi obtemperent, sint concordēs, quærant victum honestis artibus, quibus vitæ opus est, cultura agrorum, mercatura, opificijs, ædificent ac muniant.

muniant vrbes aduersus latrocinia, Et magistratum ac subditorum voluntates spectent ad hunc finem, vt in hac societate Deus rectè colatur præceptis diuinitus nõ fictæ obedientiæ officijs, & vt singulis beneficit: Ac si propter has causas patriam communi animo & consilio defendant: Deniq; si in domestica consuetudine vitæ Mariti & vxores se casto sinceroq; amore mutuo complectantur, certent inter se officijs mutuæ beneuolentiæ colloquantur de Deo, rectè educant & instituant sobolem assuefactam ad agnitionem Dei & inuocationem, et ad literarum ac virtutum amorem & cultum, si grauius regant familiam, & inuocent vniuersi vna voce Deum, communicatisq; inter se fideliter consilijs & operis, constituent & administrant res domesticas: Talem politiam necesse est diu beatam manere ac florentem.

Hæc de Periodis & mutationum causis in Imperijs verè & rectè dicta esse existimo: etsi propter breuitatem nec compræhendî, nec, vt par erat, exponi poterint omnia. Hortor autem viros sapientes & in Repub. versatos, atq; in varijs vitæ negocijs exercitados, vt de his rebus, quæ infinita constant varietate, ipsi accuratius cogitent.

Cum autem hæc ipsa vera bona nobis communicarit & huc vsq; mediocriter conseruarit, imò & turbata atq; interrupta bellis & peste cum reddiderit nobis misericors Deus immensa bonitate, grati agnoscamus magnitudinem misericordiæ diuinæ erga nos, & pro ea gratias agamus assiduè. Deinde cum didicerimus quibus causis offendatur Deus, & accelerentur poenæ fatales ac publicæ, oremus filium Dei, vt ipse nos Spiritu suo regat, ne in talia peccata culpa nostra ruamus, aut

D ij   impuls

impulſu Diaboli præcipitemur, neue ſponte accerſitis furoribus, vt multi faciunt, obruamus aut repellamus hæc dona, & irriteamus iuſtam iram Dei, ac pœnas im- mota iuſtitia diuinæ Regula decretas ac deſtinatas, ne nobis attrahamus. Quibus exagitentur Eccleſiæ con- tentionibus, qualia machinentur hoſtes Eccleſiæ, ante oculos eſt. Quare pœnitentia & vera Inuocatione fle- ſcere Deum ſtudeamus, vt noſtras Eccleſias & harum hoſpita ſeruet, nec ſinat confirmari, aut vincere eos, qui Idola, blaſphemias & errores ſtabiliunt, quibus Deus contumelia afficitur.

Te rogamus ergo Æterne Deus, protege & guberna nos propter gloriam & veritatem tuam, vt tuas lau- des conſtanter ſonemus. DIXI.

**QVÆSTIO DE IVSTI-
TIA FIDEI, QVOMODO HOMO
IVSTIFICETVR. CORAM DEO, ET QVÆ SIT
natiua & genuina ſententia Particularum excluſiua-
rum: Oppoſita recenti Sophiſticæ Flacianorum, obſcu-
ranti & peruertenti illuſtrem doctrinam de hoc articu-
lo Euangely, quam rectè ſentientes Eccleſiæ deſenſam
contra Pontificios hucusq; conſtanter retinuerunt.**

Propoſita in promotione Magiſtrorum à M.

Chriſtophoro Frey Auſtriaco.

Vetus eſt verbum: Dicere nunquam eſt gratum, ni- ſi cum eſt neceſſarium: Ita exiſtimo & prolixam, ſeu commemorationem ſeu excuſationem, cur in hoc ſoleni & ampliſſimo congreſſu dicere inſtituam, mini- me gratam eſſe poſſe: cum cauſæ, quæ dicendi neceſ- ſitatem

fitatem mihi afferunt, vobis vniuersis & singulis exploratè sint perceptæ & cognitæ. Non enim cuiquam ignota esse potest consuetudo Academiae, ex honestissimis causis nata, atq; optimis rationibus profecta, qua (vt non tam specimen nostræ eruditionis, quàm multo magis vt indicium Reuerentiæ & obedientiæ erga præceptores, à quibus honores accepimus, edamus ac declaremus) proponere aliquid in medium iubemur, quod Reuerendis Dominis præceptoribus occasionem præbeat, de aliqua doctrinæ necessariæ parte erudiendi iuuentutem scholasticam. Quare etsi in hoc doctissimorum virorum & eruditorum adolescentum venerando confes-
su, minimè sum ad dicendum idoneus: tamen studio obedientiæ (cuius maior laus esse solet, quàm ingenij aut eloquentiæ) hoc dicendi onus imponi mihi patior: & à vobis, Magnifice Domine Rector, Reuerendi & clarissimi viri, Professores veræ doctrinæ de Deo, & optimarum artium in hac Academia, & iuvenes studiosi, ea qua par est, Reuerentia peto, vt qua alios saepe ante me benignitate audiuiſtis, eadem me quoq; humanissimè complectamini.

Affero autem quæſtionem pertinentem ad doctrinam de Iustificatione, quam desertores huius Academiae, qui Flacium Magistrum secuti, nouum sibi doctrinæ genus fingere, & comminisci moliuntur, Sophisticis præstigijs, & tetrīs furoribus obscurare & corrumpere non desinunt. Sed prius de hoc præcipuo articulo Euangelij, Summam veræ sententiæ, quam Dei beneficio in hac Academia & Ecclesia sonantem, scio assiduè proponi & inculcari, repetam, vt cuius Ecclesiæ ciuis sim, hoc etiam in loco publicè profitear.

Cum Dominus noster Iesus Christus, complectens
D iij. summam:

summam Euangelij, iubeat in suo nomine prædicare pœnitentiam & remissionem peccatorum, semper, quotiescunq; de iustitia fidei, conscientia erudiendæ sunt, ordiendum est à ministerio verbi, per quod efficax est Spiritus sanctus, id est, à prædicatione, quæ & arguit peccata, & ostendit beneficia Christi. Primum enim in his, qui iustificantur, necesse est existere dolores conscientia seu contritionem, id est, patores in corde, agnoscente peccata, statuente Deum irasci peccatis, & dolores de peccato. In his terroribus erigenda est conscientia fide, quæ credat & statuatur nobis remitti peccata, & nos iustificari, id est, iustos seu acceptos reputari, & hæredes esse vitæ æternæ **GRATIS** propter Christum, cuius iustitia nobis imputatur, cum fide eam apprehendimus.

Hoc modo cum in contritione seu pœnitentia nos consolamur, singuli credentes certi esse debent, se esse iustos, id est, coram Deo acceptos non propter dignitatem propriam, sed propter Christum, quem solum intuetur & apprehendit fides. Simul autem cum hac consolatione, quam corda accipiunt, verè Spiritus sanctus excitat corda, vt incipiant habere Spirituales motus, pacem, & latitiam in Deo, dilectionem Dei & proximi, & totius nouitatis inchoationem. Neq; tamen aut propter contritionem, qua fit initium conuersionis, nec propter inchoatam nouitatem, imò nec propter fidem, quatenus est qualitas in nobis, persona iusta & **DEO** accepta est: Sed in vniuersa vita, est, & manet, persona iusta propter obedientiam mediatoris, quæ longè supra omnes virtutes in nobis collocanda est.

Hæc est simplex & vera, non spinosa, non intricata

cata sententia, in qua nihil inest Sophisticæ, de modo
iustificationis nostræ coram Deo. Et manifestum est
hanc sententiam congruentem cum testimonijs Prophe-
ticis et Apostolicis perspicue et euidenter traditam esse
cum in omnib. scriptis præceptorum nostrorum Luth-
eri, Philippi, & aliorum: tum imprimis in aureo libello
Examinis Theologici, Vbi cum quæritur : QVOD
MODO ACCIPIAT HOMO remissionem
peccatorum & reconciliationem, seu iustificationem, &
donationem Spiritus sancti & vitæ æternæ, disertè re-
spondetur: Homo IN CONVERSIONE, id est,
in veris doloribus & paucibus accipit remissionem
peccatorum, propter Mediatorem filium Dei, Domi-
num nostrum Iesum Christum, Deum & hominem,
gratis, sola fide, non propter nostram dignitatem, seu
propter virtutes proprias, aut propria opera seu meri-
ta. Cumq; fide erigimur, & accipimus remissionem
peccatorum, filius Dei verè est efficax, & voce Euan-
gelij dicit consolationem in cordibus, ac fide simul acci-
pimus imputationem iustitiæ seu reconciliationem, &
Spiritum sanctum, & efficimur hæredes vitæ æternæ
gratis propter Christum. Idem dicitur & in cruditi-
sima definitione Iustificationis, quæ iuxta Paulum est
ACCEPTIO remissionis peccatorum & reconcilia-
tionis seu acceptationis gratuitæ propter filium Dei,
seu imputationis Iustitiæ Christi, quæ cum fide accipi-
tur, verissimum est, simul filium Dei corda viuificare,
dicere consolationem in cordibus per Euangelium, &
Spiritu sancto accendere tales motus, qualis est ipse.

Valde autem illustrat totam doctrinam de Iustifi-
catione, Dialectica declaratio vocabuli IUSTITIÆ
FIDEI, Quod certum est, non esse qualitatem, non
habere

habitu, non impressionem, non implantationem, in nobis ullam, Sed esse Relatiuum nomen, cuius fundamentum est Iustitia, id est, tota obedientia & meritum filij Dei. Terminus est persona agens pœnitentiam & credens in filium Dei. Inter hæc relatio, quæ propriè est iustificatio, est applicatio obedientiæ, & meriti Christi ad personam agentem pœnitentiam, & credentem in filium Dei. Quæ applicatio non fit in momento ignoto aut insensibili: sed fide in vero agone conscientiæ luctante cum pauoribus & desperatione, fiducia meriti mediatoris, quo solo nititur, de qua fide Augustinus inquit: Credens scit se credere. Neq; applicatio illa aliud est, quàm acceptio remissionis peccatorum & imputationis Iustitiæ Christi & acceptationis ad vitam æternam.

Sicut autem promissiones Euangelij constat & gratuita esse & vniuersales: Sic vtrumq; rectè dicitur: & imputationem iustitiæ esse gratuitam, id est, ex sola misericordia Dei contingere propter filium: & in Euangelio offerri omnibus, qui conuertuntur & credunt, id est, qui in serâ agnitione peccatorum & sensu iræ Dei fide sese erigunt, & in promissione gratiæ acquiescunt, atq; ita fide accipiunt & sibi applicant Iustitiam oblatam in promissione, qua teguntur peccata ipsorum, qua reconciliantur Deo, qua acceptantur pro iustis, seu pronunciantur à Deo iusti propter Christum, & simul donantur Spiritu sancto & vita æterna.

Nequaquam vero fit iustificatio extra conuersionem aut sine conuersione. Nec hi, qui non conuertuntur ad Deum, iustificantur: Nec vel contritio præcedens fidem, vel inchoatio nouitatis spiritualis, quæ fit in conuersis, & quæ est initium vitæ æternæ, à fide & iustificatione

atione diuelli aut separari potest, sic vt non adsit, aut vt non sequatur necessario.

Nam etsi distinguenda sunt hæc, neq; in vnum Chaos miscenda, ac confundenda sunt, quæ tum de tota conuersione, & huius partibus, tum de iustificatione peculiariter tractari atq; explicari solent: tamen arctissimis vinculis sic ista inter se connexa & copulata sunt, vt remissio peccatorum seu reconciliatio nunquam diuelli, nunquam distrahi aut possit aut debeat à præsentí conuersione: Et vt immutabili ordine sine successione aut interuallo temporis sequatur renouatio, quæ certè cum fide accipiente remissionem peccatorum perpetuo & immutabiliter coniuncta est. Si quis .n. ad Deum seriò conuertitur, in eo certum est simul fieri iustificationem & viuificationem, quæ est ipsa regeneratio. Accipit enim homo simul fide vtrumq; beneficium, remissionem peccatorum & Spiritum sanctum, qui cum sit Spiritus gratiæ & precum, non est ociosus, sed tales motus efficit qualis est ipse. Neq; vero sequitur inde confusio remissionis peccatorum & nouitatis spiritalis: Quia etsi inchoatur nouitas: tamen nec est, nec dicitur persona coram Deo iusta in hac vita propter nouas qualitates, sed consolatio hæc firmiter retinetur, de qua mens in paucioribus præcipuè angitur: Non solum in conuersione, sed etiam post conuersionem in hac vita semper personam & esse & manere iustam, id est, acceptam Deo & habere remissionem peccatorum propter filium Dei, qui semper manet mediator, velut vmbra aculeum amplectens nos, & tegens nostras sordes, quæ reliquæ sunt etiam in sanctis & renatis in hac vita,

Hæc consolatio vt perpetuo firma & rata sit, ne homines vllò vnquam tempore ad ea, quæ in sese vel res

E

periunt,

periunt, vel non reperiunt, deducantur, Sed vt simpliciter sciant, iustitiam nostram coram Deo esse aliquid extra nos, videlicet obedientiam, & meritum filij Dei, apprehendendum fide: Deniq; ne propter indignitatem propriam in dubitationem incidant: traditæ sunt ad hũc ipsum vsum à Paulo particulae exclusiuae, quæ ad doctrinam de causis Iustificationis proprijsimè pertinent, quales sunt: **G R A T I S**, sine lege, sine operibus legis, non ex nobis, non ex operibus, non nisi ex fide, non in feminibus, vt in multis, sed in femine, tanquam vno, qui est Christus, Quas omnes et hac particula compræhendit certum est: **S O L A F I D E**, quæ quomodo explicanda sit correlatiuè, Dei beneficio in nostris Ecclesijs, omnibus notum est.

Sic autem semper & intellexit & explicauit vno eodemq; & consentienti modo perpetua vox Præceptorum nostrorum particulas exclusiuas, vt intelligatur, per eas, excludi ac tolli omnem in iudicio Dei dignitatem omnium operum, quantacunq; in hominibus siue renatis siue non renatis reperiri in hac vita. Nullo vnquam tempore possunt, ne sint causa seu meritum iustificationis seu reconciliationis cum Deo. Hæc explicatio, quæ & cum natura scripturæ sententia congruit, & in omnibus ferè paginis scriptorum, quæ in hac schola edita sunt, assiduè repetitur & inculcatur, Satis clarè testatur, filio Dei debitum honorem integrè tribui: & consolationem certam conscientijs territis proponi & confirmari: & legis & Euangelij discrimen illustrari: & inuocationem magis accendi, cum inseparabiliter copulantur iustificatio & conuersio, id est, cum à iustificatione neq; contritio, neq; fides, neq; nouitas spiritualis sic tollitur ac remouetur, ne adsit in his, qui iustifican-

iustificatur, aut ne sequatur necessariò & cum fide perpetuò coniuncta sit renouatio, quæ est inchoatio internæ & externæ obedientiæ. Etenim disertè monstratur, illa omnia tantum vt connexa esse cum iustificatione, non verò poni, vt causam vllam seu meritum iustitiæ: Et nominatim hoc inculcatur: Christi obedientiam (quam non aliæ uirtutes, sed sola fides apprehendit & accipit) perpetuò esse & manere vnicum precium, meritum & impulsiuam causam Iustificationis nostræ.

Sed vt in alijs doctrinæ Ecclesiarum nostrarum partibus multis, sic & in hoc præcipuo ac summo salutis nostræ fundamento, veram, simplicem, ac genuinam Pauli sententiam desertores huius Academiæ, Flaccius & eius manipulares, nouis opinionum commentis obscurare & inuoluere, atq; etiam oppugnare & exagitare non verentur. Nam & conuersionem ac iustificationem certis quasi temporum momentis & interualis dirimunt: & exclusiuas particulas nouo quodam modo sic interpretantur, vt impudenter affirmant, his tolli ac remoueri omnem omnino operum præsentiam, vnà cum benè operandi necessitate, Et vt Andabatarum more in tenebris pugnent, Sophisticè ludunt præstigijs & ambiguitate verborum, de actu iustificationis, seu de Articulo, puncto, momento, circulo, teatro, foro iustificationis, Mouent & Tragœdias mirificas mentione bonorum operum, Cum quidem negare non possint, bonorum operum appellatione sæpè totam conuersionem, hoc est, non solum fidem, sed etiam contritionem, imprimisq; nouitatē spiritualem inchoatā significari. Et si aũt nec ipsi prorsus audent à doctrina de Iustificatione remouere contritionem & fidem: De quibus tamen mirificè præstigijs ludunt, dum contritionem faciunt

E ij ciunt

ciunt meram passionem, subito & violenter cordi impressam, & fidem fingunt motum quendam sine nostra cogitatione aut assensione infusum: Tamē impudenter à fide, quadam velut successione temporum auellunt nouitatem, et eam, si adsit, tanquam impedimentum perpetuum iustificationis esse imaginantur, Et vt gnauiter sint impudentes, Pauli Apostoli dicta huc detorquent, & voces istas vrgent: Sine operibus, & ei qui non operatur, sed credit in eum qui iustificat impium, easq̃ contra Pauli genuinum sensum, dissimiles fingunt ceteris valde perspicuis & illustribus explanationibus: Non ex operibus, non ex nobis, exclusa est gloriatio etc. Item, Iustificat impium (videlicet agentem pœnitentiam) Allegant et ex Augustana confessione et eiusdem Apologia, et ex scriptis Reuerendi Patris D. Lutheri, sententias truncatas & mutilatas, in quibus nonnumquam addita iusta declaratione, hæ voces vsurpantur: Homines iustificantur, etiã si nulla bona opera habeant. (videlicet si modo conuertantur.) Dilectio sequitur fidem. Et: opera non præcedunt iustificandum, sed sequuntur iustificatum, (quod intelligere debebant de ordine naturæ, non de successione temporum,) Item: Bona opera non habent locum in articulo Iustificationis, (videlicet intelligendo articulum non de actu momentaneo: sed de ea parte doctrinæ, in qua de causis iustificationis dicendum est. Non enim profectò bona opera eo loco habenda sunt, vt causa vlla sint, seu præcium seu meritum iustitiæ.) Sed omisissis his necessarijs declarationibus calumniosè & sycophanticè illi detorqueutes omnia ad suas imaginationes falso conceptas, vniuersam doctrinam deprauant, & necessariam explanationem de particulis exclusiuis traditam rabiosè arrodunt

& alla

& allatrant, Cum autem maximè opus sit articulum de Iustificacione clarè & perspicuè extare, & iuuentutem scholasticam utile sit assiduè moneri de Sophismatis sceleratè ac petulanter confictis: Reuerenter & qua decet obseruantia oro Reuerendum et Clariss: Virum, Theologice facultatis hoc tempore Decanum, præceptorem ac compatrem meum colendum, Dominum D. Casparum Crucigerum, vt mihi & studiosis adolescentibus fundamenta refutationum monstraret, Quod vt non grauatim, propter publicam vtilitatem ab ipsius Reuerenda dignitate impetraturum me esse confido, Sic filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum ardenti peccatoris motu inuoco, vt hanc scholam, dulcissimam matrem veræ pietatis, & liberalis eruditionis aduersus calumnias & sophisticam Diaboli mendacis & homicidæ, & omnium organorum eius fartam ac tectam conseruet, & nos omnes doceat, protegat & gubernet. DIXI.

RESPONSIO.

CVM animo intueor tristissimas Ecclesiarum hoc tempore distractiones, & horribiles dogmatum in religione confusiones, non possum non ingente dolore affici, cogitans & sanctissimum Dei nomen indignissimè profanari, & Ecclesias bene constitutas sine fine modoq; turbari, & petulantiam, ac furores hostium veritatis multipliciter confirmari, & animos imbecilliorum magis magisq; fauciari, & non præsentis solum seculo, sed etiam miseræ posteritati nostræ partim obscurari, partim eripi lucem veræ doctrinæ de Deo, deq; præcipuis fidei Christianæ capitibus.

Augetur autem inprimis eò meus hîc dolor, quod

E iij video

video quosdam ex nobis egressos, cum ex nobis non fuissent, impiè, summaq; cum temeritate ac impudentia, post tot illustres explicationes toties iam à nobis repetitas, non desistere nostris Ecclesijs dira mouere certamina de eo articulo, quem, quia de iusticia fidei, seu de remissione peccatorum, ac de Iustificatione coram Deo gratuita docet, vel maximè incorruptum retineri ab omnibus oportebat. Nostras quidem Ecclesias constat hæctenus potissimum gloriari & triumphare solitas esse, de hoc ipso Christianæ religionis loco, iam pridem veritatis euidencia factioni Pontificiæ extorto, quem omnes rectè instituti intelligunt, & summam Euangelij continere, & proprium Christi beneficium monstrare, & pijs mentibus firmam consolationem proponere, & veros Dei cultus à falsis discernere, & veram inuocationem Dei gubernare, deniq; Ecclesiam Christi à cæteris gentibus & sectis in toto genere humano discernere.

Meminimus etiam multorum sapientia, virtute, pietate, ac autoritate præstantium virorum sermones atq; iudicia, qui omni asseueratione confirmare non dubitarunt, sese & alios tunc, cum initio repurgationis doctrinæ, diuinitus factæ per Reuerendî Patris Domini D. Lutheri ministerium, motæ essent disputationes contra manifestos abusos, errores & Idola regni Pontificij, nulla re alia magis ad amplectendam piam nostrarum Ecclesiarum confessionem excitatos, inuitatos atq; impulsos fuisse, quàm quod in ea velut ex tenebris in lucem proferri, pijsq; rectè monstrari, ac perspicuè explicari cernerent hanc præcipuam doctrinæ Christianæ partē, de poenitentia & Iustificatione: in cuius obscuracione ac deprauacione experti sub Papatu fuerant, & homines à veritate patefacta in Euangelio ad humana somnia abdu-

abductos, & honorem filio Dei debitum ad nostra opera translatum, & firmam consolationem conscientijs ereptam, & veram Dei inuocationem mentibus excusam, & modum præstandi gratos Deo cultus ademptum, & Ecclesiam confirmata dubitatione, qua prorsus Ethnico more Papistæ dubitare nos iubent: An simus in gratia: Ethnico cœtui similem factam esse.

Hunc igitur summum ac præcipuum nostræ religionis articulum hodie à Flacianis desertoribus congregationis nostræ, & inscitia & malicia turpi ac tetra furenter oppugnari, prodigiosarumq; opinionum commentis obtenebrari & obrui vehementer doleo, præsertim cum audacissimus quisq; ex istorum siue Cuculorum siue Cercopum agmine non vereatur editis scriptis, vel (vt ipsis loqui libet) polemiciis, vel examinum Theologicorum titulo fucatis, hoc vnum agere, non vt eam, quam in nostris Ecclesijs & Academijs didicit, veram atque salutarem doctrinam proponat, & ad posteritatem propaget, sed vt paulatim vel intra sese conceptum, vel aliunde haustum virus suum rudioribus propinet atq; instillet, & cum alia præceptorum nostrorum de Ecclesia optimè meritorum eruditissima & Ecclesiastico Canone dignissima scripta, tum in primis aureum Examinis Theologici libellum ex manibus discipulorum quoquomodo excutiat, recteq; tradita vel Sophisticè eludat, vel Sycphanticè conuellat, & quasi nube veritati obducta densissimas rursus in Ecclesiam tenebras inuehat.

Non possum autem aliter cogitare & statuere, quam sicut res ipsa ostendit, iusto Dei iudicio fieri, vt in hunc præcipuum, & DEI beneficio, dexterrimè à præceptoribus nostris explicatum doctrinæ Christianæ locum, istorum cœcitas & amentia potissimum sese inferat.

ferat & impingat. Quia historiæ omnium temporum testantur ac demonstrant, communem fuisse istum omnium hæreticorum & Phanaticorum dogmatistarum errorem, quod de iusticia coram Deo, seu de iustificatione non rectè senserunt atq; docuerunt, cum alij quidem aliter hallucinarentur & à vera sententia aberrarent, alij etiam alijs verborum insidijs, inuolucris, atq; præstigijs errorem suum occultare, tegere ac fucare studerent, sed omnes tamen in eo potissimum à norma veritatis diuinitus patefactæ deflecterent atq; recederent, quòd aliquid IN NOBIS quærendum esse iudicarent, quòd sit iusticia & propter quod iustificemur coram DEO, quòdq; non agnoscerent infinitum esse discrimen inter id, propter quod Deo reconciliantur & quo placemus, ac inter id, quod diuinitas in nobis operatur ac efficit,

Hinc Pharisæi, Origenes, Pelagius, Monachi, existimantes iusticiam coram Deo esse mutationem qualitatum in nobis, somniarunt se suis operibus & meritis in cælum ascendere, perinde vt in tabula Cebetis ascensus in verticem montis pingitur. Hinc & Osiander, Stenckfeldius, Thammerus, & similes Enthusiastæ vel ipsum Deum habitantem in nobis, vel aliquid diuino quodam motu & afflatu peculiariter nobis impressum ac infusum somniant esse nostram coram Deo iusticiam, nec vident in tanta nostra immundicie & peccatorum mole nequaquam posse nos opponere iræ & iudicio Dei excellentes virtutes, nobis diuinitus donatas, & vt ipsi imaginantur, vel infusas, vel impressas, sed oportere fidem perpetuò niti Mediatoris obedientia, & hanc in infinitum anteferrì toti sanctificationi & nouitati, quæ in salutari conuersione ad Deum incoatur,

Nec

Nec dissimilia sunt his Papistarum & Enthusiastarum speculationibus ea deliramenta, quæ Flacius & Flaciani de conuersione & iustificatione coram Deo proximis his annis ausi sunt fingere, spargere & propugnare. Ac Flacij quidem furores in hac parte doctrinæ manifestiores sunt ac tetriores. Hæc enim absurda, monstrosa, *δύσφρημα, καὶ βέβηλα* esse omnes sani intelligunt, quod rabiose contendit : Hominem ante conuersionem, in conuersione, & post conuersionem non solum sese passiuè instar trunci aut scopuli, sed etiam aduersatiuè, repugnatiuè, & hostiliter habere, tantum ideo, vt possit primam quandam iustificationem fingere, quæ fiat in conuersione seu regeneratione miraculosa, insensibili, & momentanea, quæq; nihil differat ab impressione facta per omnipotentem creationem & implantationem noui cordis, ad violenter nos siue cogendos siue rapiendos, vt efficaci applicatione, in hoc Enthusiastico iustificationis actu, cui certum initium & certam metam intra breue tempus tribuit, obedientia Christi nobis à solo Deo imputetur ac donetur. Secundariam enim iustificationem ab hac primaria sic discernit, vt dicat eam per omnem vitam fieri in his, qui sunt in Christo Iesu, nec contingere, nisi præcesserit illa prior Enthusiastica, cui momentum & actum certum constituit, ideoque quasi diuellens primam conuersionem à iustificatione secundaria, id est, vt ipse loquitur, à confectione peccatorum & imputatione iusticiæ, negat hominem iustificari ante primam conuersionem, id est, violentam illam & certis temporum momentis inclusam impressionem.

Quid : quod in descriptione iustificationis à gratuita remissione peccatorum, & imputatione iusticiæ seu

obediētiæ filij Dei, tanquā effectum seu fructum iustitiæ fidei, discernit ac separat reconciliationem nostri cū Deo, quam nomine favoris & adoptionis in filios, ac hæredes vitæ æternæ appellat, intelligens acceptationem & approbationem personæ coram Deo. Quæ portenta cum audacter & furiosè fingat, Quomodo iustificatio ipsi non erit Enthusiastica quædam transformatio seu immutatio & renouatio trunci repugnantis & aduersantis? sicut expressè mentionem facit omnipotentis creationis & implantationis miraculosæ noui cordis ac fidei, qua primo iustificamur, seu per quam primaria iustificatio nobis applicetur, vtq; possit efficax esse seu operari, tanquam in actum suum producat.

Assectæ vero & Thiasotæ Flacij reipsa idem sentiunt ac dicunt, sed interdum minus horridè ac prodigiosè loquuntur, etsi suos Enthusiasticos furores nimis sæpe velut ostentant & palam produunt. Quoties enim hæc *δαίματα ἑνιάτων καὶ σφιγγὸς ἀνήγματα* præstigiatores isti repetunt? Contritionem meram esse passionem, seu passiuitatem, ideoq; non posse nec debere recenseri eam inter nostra bona opera, Nec bonum propositum recte nominari bonum opus, quia, quatenus significet odium ac detestationem peccati, esse partem contritionis, seu mortificationis naturæ nostræ, quæ à Spiritu sancto efficitur, vt in corde locum fidei iustificanti præparet. Ipsam quoque mentis regenerationem & renouationem ideo esse solius Spiritus sancti opera, quia præcedant fructus fidei, id est, iustificati hominis bona opera

In secunda parte pœnitentiæ, seu, in articulo iustificationis tantum in vrceolos vacuos in fundi plenitudinem gratiæ, Iustificari impiū sine operibus, eo quod in

con

conuerſione ſeu regeneratione miraculoſa certum ſit in cor ipſius infundi fidē, id eſt, Deū ſolum in ipſo operari contritionem & fidem. Bona opera noſtra in articulo iuſtificationis eſſe **NIHIL** negatiuum & priuatiuum. Certò eripi morituris omnem certitudinem & conſolationem, ſi doceatur neceſſitatem & præſentiam bonorū operū per doctrinam de iuſtificatione & fide non prorsus excludi. Non eſſe diſtinguendum inter præſentiam operum in actu iuſtificationis, Et inter meritum, virtutē, & efficaciam ad iuſtificationem: Eſſe aliam fidem iuſtificantem, aliam operantem. Dicitur Iacobi Apoſtoli, de fide ſine operibus mortua, intelligendum eſſe de **ACTV SEQUENTE** iuſtificationem. Bona opera ex lege æſtimanda eſſe, Ideoq; legem & opera nihil prorsus pertinere ad actum iuſtificationis.

In articulo de iuſtificatione hominis coram Deo ſolam fidem, nullis veſtitam operibus, impetrare à Deo iuſtificationem, non vt perpetuò ſola maneat, ſed vt deinde fructus pariat. Non prorsus extra nos eſſe iuſticiam Chriſti. Licet nulla ſint præſentia opera, tamen veram fidem iuſtificare, quia meritum Chriſti abundè ſufficiat ad omnem iuſtificationem. Peccatum & remiſſionem Chriſti eſſe correlatiua, cum neceſſe ſit in articulo iuſtificationis opponi peccatorem & miſericordiam. Excluſiuas, cum à Paulo traditas, tum in ſcriptis Auguſtinæ confeſſioni conſentaneis ſæpe repetitas, non ſolum excludere à iuſtificatione noſtram, vt Apoſtolus loquitur, coram **DEO** gloriationem, id eſt, opinionem & fiduciam noſtri meriti, ſeu conditionem propriæ dignitatis, ſed ſimul etiam excludere, reiſcere, ac damnare neceſſitatem obediendī Deo, conatum & luctam in conuerſione, ſeu, vt ipſi loquuntur, vim om-

nem liberi arbitrij, incoationem boni propositi & nouitatis spiritualis, ita ne in articulo & actu iustificationis, adsint vlla bona opera, sed vt fides in articulo & actu iustificationis sit sine bono proposito, quod initium est nouæ obedientiæ, & sine bonis operibus nostris. Eos qui contendunt particulas exclusiuas tantum adimere causam, meritum, dignitatem, precium, gloriationem, fiduciam, medium applicationis, & efficaciam operibus, quo ad iustificationem, non autem excludere omnem omnino operum præsentiam vnà cum bene operandi necessitate, non parum obscurare grauissimas Apostolorum conciones &c.

Horresco referens & valde doleo tam tetras voces hîc repetendas esse, quæ manifeste ostendunt cogitare ipsos de iustificatione, vt de actu momentaneo, insensibili, & Enthusiastico, id est, quo fiat infusio, seu impressio, seu, implantatio nouæ lucis & fidei in cor hominis insensibiliter, sine vlla lucta fidei assentientis promissioni, sine sensu consolationis, sine precatione, & omnino sic, vt nihil eorum adsit, quæ in conuersione adesse & simul accendi necesse est.

Etsi autem angustia temporis huius non patitur nos prolixam refutationem instituere, quam quidem non paucis scriptis & disputationibus hîc publicè editis luculenter ac eruditè monstrari scitis: tamen quia non desinunt isti Sycophantæ confictis accusationibus nos allatrare, cum sonamus & proponimus hanc ipsam explanationem & de modo iustificationis, & de natua vi particularum exclusiuarum, veram & simplicem, quam tu Doctissime Magister Christophore, compater & amice carissime, nunc breuiter ac rectè recitasti, Hortabor tantum iuuentutem nostram Scholasticam, vt & vberior.

vberiores declarationes alibi à nobis traditas legat, diligenterq̄ consideret, & planam, perspicuam & perpetuam harum Ecclesiarum vocem cum Enthusiasticis & Antinomicis desertorum Academiæ nostræ corruptelis conferat.

Nequaquam agnoscimus propositionem, qua & cæteri Flaciani & nuper HESHV SIVS contra suam conscientiam maliciose nos suggillant: Bona, scilicet opera esse necessaria in actu iustificationis, necessitate præsentia. Hæc portenta verborum nequaquam nostra sunt, Nec, quid sibi velint hæ *καυνοφωνία καὶ περὶ πολογία*, satis assequimur. Illud autē & antea semper diximus, & nunc quoq̄ clara voce testamur: In omni questione & disputatione de CAVSA IUSTIFICATIONIS, seu iusticiæ nostræ coram DEO, omnia opera nostra penitus ab hac excludenda, id est, ita remouenda, seu abijcienda esse, vt ne quidem vlla eorum mentio faciendâ sit, cum quæritur PROPTER QUID & QVARE coram Deo iusti, seu, accepti simus.

Diximus & hoc sapissime: Nulla vel monstrari vel nominari opera posse, siue diuinitus accensa, siue nostro aliquo conatu excitata in nobis, siue fidem ac iustificationem præcedentia, siue subsequentia seu comitantia, Aut, vt Papistæ distinguunt, siue legis opera, siue Gratia: quæ vel sentiamus vel concedamus vllam habere rationem meritî, seu causæ aut principalis, aut minus principalis, aut totalis, aut partialis nostræ coram Deo iusticiæ, seu, iustificationis & saluationis.

Modum vero iustificationis, seu: receptionis in gratiam simpliciter ac sine vlla Sophistica: exponentes, vt ex tua, Magister Christophore, oratione perspicui pos-

tuit, clarè & constanter asseueramus, nullo modo vel ipsam conuersionem ad DEVM, vel vllam huius partem esse diuicellendam à Fide iustificante, Quæ vt solam Mediætoris obedientiam statuit esse ἐν τῷ λόγῳ, seu præcium & meritum pro nostris peccatis, sic semper hac sola nititur, sic propter hanc solam statuit personam placere Deo, sic hanc in infinitum & perpetuò discernit à nouitate, quam filius DEI ac Spiritus sanctus in renascentibus incoant, cum quicquid est in homine conuerso nouitatis, ideo placeat Deo, quia persona iam antea propter Mediætozem gratis est reconciliata & accepta.

Impudens ergo Sophistica est, particulas exclusiuas propriè pertinentes ad hanc Quæstionem, DE CAUSA PROPTER QUAM iusti coram DEO pronunciamur, eò detorquere, quasi hæ occasionem & argumentum præbeant, vt fallis & perniciosis imaginacionibus corrumpatur salutaris doctrina de poenitentia, aut vt fingatur vllam partem veræ conuersionis aboleri, seu, excludi particulis illis, ita NE ADSIT, id est, ne præsentia sua iusticiæ fidei officiat, vel impedimentum sit aliquod nostræ coram DEO iustificacionis.

Ac iudicamus omnino mente captos esse & plane furere FLACIANOS, cum has Pauli voces, tam claras & expressas : sine lege : sine operibus legis : aliter interpretari student, quam ipse Apostolus eas enarrat, inquiring : Ex operibus legis non iustificatur omnis caro. Gloriatio exclusa est per doctrinam de fide. Abrahâ habet gloriam propriæ iusticiæ, sed non coram Deo. Operanti merces imputatur non secundum gratiam. Ideo ex fide iustificamur, vt secundum gratiam firma
sit

fit promissio. Per vnus obedientiam iusti constituuntur multi. Non est volentis neq; currentis, sed Dei miserentis. Non ex nobis, non ex operibus, ne quis gloriatur. Non iustificatur homo ex operibus legis, sed per fidem Iesu Christi. Non ex operibus iusticiæ, quæ nos fecimus. Nihil mihi conscius sum, sed in hoc non sum iustificatus.

Cur præstigiatores isti confundunt discrimen inter sacrificium, seu, meritum filij Dei, quod solum fides omni tempore intuetur, vt vnicam causam propter quam recipimur in gratiam, & qua perpetuo sumus accepti, & inter ea, quæ Spiritus sanctus in nobis efficit in conuersione per ministerium verbi: perinde ac si statuendum sit, propter eas, de quibus ipsi loquuntur, infusiones, seu, impressiones, seu, implantationes, personam coram Deo iustam, id est, reconciliatam esse Deo, & non esse iustam propter intercessionem & meritum, seu, obedientiam filij DEI, quæ fides apprehendit? At nos firmissimè retineamus veram declarationem huius propositionis: SOLA FIDE iustificamur, & SINE OPERIBVS: quam necesse est illustrari per hanc correlatiuam orationem, scilicet: propter obedientiam & meritum filij Dei, ideo nobis in promissione gratiæ ostensi, vt agnoscatur & apprehendatur fide, reputamur & sumus coram Deo iusti, non propter dignitatem vel diuinarum in nobis effectio-num, vel nostrorum conatum & operum, siue præcedant fidem, siue sequantur eam, siue in conuersione simul cum fide accendantur, siue fidei prælucenti tanquam comites adiungantur & adhæreant: si Christo debet proprius honos, & integra gloria redemptionis ac liberationis tribui, si certitudo promissionis ac fidei re-

tineri

neri debet, si accendi & fieri debet inuocatio, quæ nulla potest esse, cum mens deducitur ad cogitationem de momento incognito & insensibili. Certè fidem iustificantem oportet etiam post impressionem, seu infusionem nouorum, siue habituū, siue donorum. (Nam phrasin Papisticam hoc loco non abijciunt Antagonistæ nostri) semper intueri et accipere solam Mediatoris iusticiam: & hanc imputatam nobis immensa Dei misericordia iusticiam, vt ea in iudicio Dei vestiamur, & tanquã vmbaculo tegamur, in infinitum anteferre toti choro virtutum & actionum, quæ diuinitus accenduntur, & fiunt in renascentibus ad vitam æternam, quia manēt in sanctis etiam reliquiæ peccati & sordes multiplices, & inchoata nouitas imbecillis est, & languida, quæ perpetuo tegitur iusticia filij Dei, & placet Deo, quia persona propter Christum placet.

Hanc verissimam & planissimam tantæ rei explanationem, ne nunc quidem possumus abijcere, sed vtraquẽ manu vel potius toto pectore sumus eam retenturi deinceps etiam, Quia scimus hunc & fuisse & esse perpetuum consensum nostrarum Ecclesiarũ, cum natiua Pauli Apostoli de iustificatione sententia prorsus congruentem. Enthusiasticis autem & Antinomicis Flacianorum furoribus, quibus Exclusiuas à Paulo traditas referunt non ad iudiciũ conscientiæ nostræ de voluntate Dei in Euangelio patefacta, sed ad arcanam prædestinationem, discentes opponere iubemus immortam vocem diuini iuramenti: *Viuo ego, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.*

Quàm turpis & impudens Sophistica est defensorum nostræ congregationis, quod exclusiuas in Paulo toties repetitas furenter audent detorquere ad labefactandam

factandam veritatem et certitudinem diuinæ promissionis, & quidem iureiurando confirmatæ, quæ expressè coniungens conuersionem & vitam, oratione copulatiua vtrunq; affirmat, & velle DEVM fieri conuersionem, & ijs qui conuertuntur, promittere viuificationem, Quam si in articulo & actu iustificationis Antagonista nostri fingūt esse sine initijs timoris Dei, & fidei luctantis cum paucibus, dubitatione, ac desperatione, sine inuocatione, sine bono proposito, sine initijs obedientiæ nouæ, necesse est, vt fateantur se fingere, quod iusticia Filij Dei donetur, imputetur & applicetur in quodam momēto insensibili & Enthusiastico, nondum verè conuersis ad Deum, sed adhuc perseverantibus in impietate, & aduersa fronte Deo repugnantibus cumulandis delictis contra conscientiam. Istum furorem omnes, quorum animis hæret infixum iusiurandum DEI Ezechiel. 33. execrabuntur, nec persuaderi sibi vllis opinionum commentis patientur, verum esse istud Antinomicum dogma: Quod iustificari, seu, reconciliari DEO, & viuificari possit homo, si pergat indulgere sceleribus contra conscientiam, si sit sine agnitione peccati, sine sensu iræ Dei, si non agnoscat & apprehendat fide Mediatorem filium Dei & ipsius ingentia beneficia, & si hæc fides non luctetur cum paucibus & fluctibus dubitationum, sicut ostendunt exempla Davidis, Ezechie & aliorum verè pœnitentium. Deniq; si non coniungere velit cum fide accipiente & petente gratiam, seu gratuitam misericordiam, propositum emendandi vitam & cauendi lapsus voluntarios.

Nec tamen negamus totum opus conuersionis esse solius Dei beneficiū, sicut Propheta clamitat: **Conuerte**

me Domine, & conuertar: Sed in hoc beneficio considerari volumus ordinem diuina voce præscriptum, quo perspicue monstratur, Sic fieri conuersionem in nobis, vt Spiritui sancto trahenti, mouenti, & agenti per verbum necesse sit voluntatem humanam, quatenus incipit sanari, non repugnare, sed assentiri & obsequi, atque ita discipulum, comitem, & quasi pedisequam esse Spiritus sancti docentis, ac ducentis, neq; hominem, cum regitur & adiuuatur à Spiritu sancto, habere sese pure passiuè, vt truncum & scopulum. Quomodo enim fieret conuersio & sanctificatio, voluntate hominis vel omnino repugnante vel prorsus ociosa? Nisi fortassis ideò præstigiatores illi infusionem plenitudinis gratiæ tantum in vrceolos vacuos fieri fingunt, vt mœstis conscientijs eripiatur certitudo, dum dubitationum quasi fluctibus turbata, sensum efficaciam Spiritus sancti nondum percipiunt, vtque profanitas confirmetur in maxima multitudine, quæ cum momentum istud subitæ cuiusdam siue impressionis, siue infusionis, siue implantationis imaginatione concipit, à verbo Dei mox abducitur ad quærendos & expectandos motus à Spiritu sancto impressos, & securius interim suis furoribus indulget, donec sentiat à Spiritu sancto se rapi, seu cogi ad conuersionem.

Vt autem his Enthusiasticis speculationibus experientiam spirituali manifestè repugnantibus euertitur ordo, quo vult Deus efficax esse per verbum, & tollitur vsus ministerij ac certitudo doctrinæ: Ita sciant auditores nostri, plane nouam, & scripturæ sacræ ignotam, & à perpetuo Ecclesiæ Christi consensu prorsus abhorrentem & alienam esse doctrinam, quam de conuersione Elaciani afferunt.

Nihil

Nihil dicunt, quomodo in cōuersione, seu pœnitentia horrendi pauores existant, nobis audientibus & cogitantibus uerbum in ministerio sonans, & Spiritu sancto arguente peccata per ministeriũ, & conscientias accusante, ut intelligãt ac sentiant, se coram Deo uerè reas esse iræ ac damnationis æternæ. Nihil dicunt de lucta conscientiæ quærentis consolationem. Non docent, quomodo doloribus in præfenti lucta repugnandum sit, nec ostendunt, quomodo consolatio vincens terrores, peccati & mortis, seu dolores inferorum, accendatur, monstrato Mediatore uoce Euangelij, & corde auxilio Spiritus sancti sese erigente, ut cogitationi promissionis immoretur, & huic innitens quamuis languidè promissam propter Christum misericordiam apprehendat. Nihil etiam dicunt de immutabili ordine, quo incoanda est nouitas spiritalis, seu obedientia noua, quæ hoc modo & non aliter accenditur, cum scilicet fide eluctante ex pauoribus, & acquiescente in Deo, & clamante Abba Pater, petimus & accipimus Spiritum sanctum, incoantem nouos motus, & mutationem salutarem in nostris cordibus, ut emendetur labes naturæ nostræ, & uetustas carnis tanquam in assidua militiã retinentium fidem & bonam conscientiam mortificetur, etiamsi nec subito, nec prorsus, lapideum cor de carne nostra excindatur & auferratur, remanentibus adhuc multis tristibus in hac uita peccati reliquijs, quibus tamen adiuuante Spiritu sancto assiduè renati repugnare debent. De tantis igitur rebus cum in hac doctrinæ parte nihil dicant, nihil explicatè doceant, imò præstigijs & labyrinthis inextricabilibus inuoluere & obruere rectè & planissimè tradita studeant desertores nostræ congregationis, An non meridiana luce clariùs est, ab ipsis labefactari

& everti totum conuersionis ordinem, quo vult Deus à nobis audiri verbum, & per hoc in adultis efficax esse accedente cogitatione et assensione, Tolli item & aboleri vocem doctrinæ Euangelij, hominibus à ministerio verbij abductis ad Enthusiasticas imaginationes de incerto auxilio Spiritus sancti, paucos quosdam homines diuino suo raptu conuertentis.

Hinc cum manifestum sit, nostrarum Ecclesiarum explicatissimam, & efficacissimarum consolationum plenam, experientia item spiritali, seu vero iudicio, testimonioq; piarum conscientiarum in quotidianis poenitentia exercitijs, certissimam de conuersione doctrinam corrumpi totam, si Flacianorum perplexissimis atq; intricatissimis labyrinthis inuoluatur: cogitent & sciant etiam auditores nostri cane peius & angue fugienda esse eorundem quoq; Enthusiastica & Antinomica deliramenta de iustificatione, Quæ quidem non dubium est inde oriri, seu enasci.

Quod modum nostræ coram Deo iustificationis isti prorsus diuellunt ab ea, de qua vox iuramenti diuini seuerissimè præcipit, ad Deum conuersione, nec intelligunt in ipsa conuersione & non aliter fieri iustificationem ac viuificationem.

Quod Formale iustificationis seu nostræ coram Deo iusticiæ non agnoscunt, neq; considerant esse gratuitam remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo, imputationem iusticiæ, & acceptationem ad vitam æternam, quam non in Vreolos vacuos infundi, sed fide, id est, fiducia Mediatoris apprehendi, & accipi, & hoc modo applicationem salutarem fieri à singulis verè poenitentiam agentibus oportet.

Præterea quod non cogitant vnum & eundem esse modum

modum iustificationis vniuersaliter in omnibus, qui propter Mediatorem gratis pronunciantur iusti, id est, accepti Deo.

Quod non satis attendunt, & conuersione & iustificatione non momentanea & subito desinente, sed continua & perpetua singulis hominibus in hac vita opus esse, vt tota renatorum vita nihil aliud sit, quam continuum & perpetuum exercitium pœnitentiæ & fidei iustificantis, id est, assidue petentis & accipientis promissam in Euangelio remissionem, sicut iubet nos orare Dominus, Et remitte nobis debita nostra, & Psalmus precari docet, pro hac orabit ad te omnis sanctus. Item, Apostoli vox: Gratia regnat per iusticiam in vitam æternam &c. Adhæc quod non videre volunt prorsus eadem ratione personam credentis fieri, esse & manere iustam, id est, propter obedientiam & meritum Mediatoris, siue initio veræ conuersionis, siue postea, cum accepto Spiritu sancto nouitas spiritalis augetur & crescit, iuxta dictum Prouerb. 4. Via iustorum sicut aurora, quæ crescit usq; ad meridiem. Ita quantumuis accensæ sint & luceant in Abraham renato multæ virtutes excellentes, rectè tamen pronunciat de iusticia Abrahamæ coram Deo Paulus ex verbis Psalmi: Beatitudinem esse illius hominis, cui DEVS imputat iusticiam sine operibus &c. Quod ne quidem naturam & definitionem veræ fidei considerare ac discere student, dum non attendunt & in conuersione & in omni consolatione, & in quotidiana inuocatione fidem nihilominus in NOBIS quærere, quod iusticiæ, seu iudicio & iræ Dei opponat, nec nisi posse vel contritionis & abiectionis malî propositi, vel mortificationem sequentis & in ipsa viuificatione diuinitus accen-

ſæ lucis & nouitatis dignitate, ſed tantum intueri propi-
ciatorem filium Dei, & in hoc acquieſcere, ac ſtatuerẽ,
ſe propter ipſius meritum debere in vniuerſa vita ſem-
per à Deo petere, & expectare gratuitam iuſtificationem,
id eſt, remiſſionem peccatorum & reconciliatio-
nem, ſeu, acceptationem & omnia alia bona cum æterna
tùm corporalia.

Item quod non intelligunt aut perpendunt, fidem
iuſtificantem, quam & ipſi fateri coguntur eſſe viuum
motum cordis accenſum à ſpiritu ſancto, nullo vnquam
momento ſtare, ſeu coniungi poſſe cum ſclerato Dei
contemptu & propoſito cumulandi delicta, nec exiſtere
eam aut accendi ſolam, id eſt, quaſi diſtractam & diuiſam
à reliquo choro neceſſariorum virtutum, cum cer-
tum ſit ſimul fieri, & iuſtificationem et viuificationem in
vera conuerſione ad Deum, vt iuſtus, iuxta dictũ Pro-
pheticum toties à Paulo citatum, fide ſua viuat.

Deniq; quod non propius & diligentius intuentur
ſcripturæ teſtimonia de modo iuſtificationis, quæ mani-
feſtũ eſt de peccatoris agentis pœnitentiam et credentis
Euangelio iuſtificatione ſeu iuſticia coram Deo loqui.

Quodq; non attentè conſiderant exempla Mulieris
peccatricis, Publicani Lucae 18. Zachæi, & Latronis in
cruce emendati, qui etſi recipiuntur immenſa miſeri-
cordia, ne habentes quidem ante conuerſionem decus
& laudem honeſtæ diſciplinæ, quæ conſpicitur in alijs
melius moratis, vt in Abraham, Nicodemo, Paulo, tamẽ
non perſeuerant in propoſito peccandi, nec in abiectione
mali propoſiti ſunt ſine conuerſione illa, cui promit-
titur apud Ezechielem viuificatio: Nec accenduntur &
lucent in eis initia fidei & inuocationis, à Deo gratuitam
remiſſionem peccatorum & iuſtificationem petentis.
absq;

absq̄ vlla incoatione boni propositi, & Spiritualis no-
uitatis.

Nec̄ enim hoc agitur, cum Paulus dimicans de
particula gratis, decernit FID E nos iustificari SINE
OPERIBVS LEGIS, vt confirmentur Enthus-
iastica & Antinomica somnia, quibus fingitur : non, ius-
tificari nos, quod remissio gratuita sit & accipienda
fide, quæ nititur obedientia Mediatoris, propter quem
habemus remissionem peccatorum & acceptationem:
sed quod corda nostra iã sint diuino motu seu flatu ac-
censa, nec regantur amplius humana diligentia. Item,
propterea tolli meritũ, quia nos nihil agamus, cum so-
la fide accipimus & apprehendimus Christi benefici-
um, & quia tunc necesse sit excludi cæteras virtutes,
ne adsint : sed id vnum verissimè agitur, & de hoc,
quanta potest contentione pugnat Apostolus, vt statu-
mus nos propter vnus Mediatoris obedientiam consti-
tui & pronunciar iustos, id est, Deo placentes, acce-
pta remissione peccatorum & reconciliatione gratis.
Quæ acceptio fit fide consolante & erigente cor in
veris pauoribus, vt statuatur se recipi immensa misericor-
dia propter obedientiam filij Dei nobis imputatam.
Cumq̄ perpetuò vera sit propositio : In conuersione &
post conuersionem semper in hac vita personam SO-
LA FIDE, id est, per misericordiam propter filium
Dei, non propter propriam dignitatem coram Deo ius-
tam, seu acceptam esse : Manet tamen æterna & im-
mota veritas, quod oporteat in vera cõuersione ad De-
um accendi non solum fidem, sed simul incoari initia bo-
ni propositi & nouæ obedientiæ, iuxta illud : Qui non
diligit, manet in morte : Vnde manifestum est, fidem
quæ perpetuò præluceat cæteris virtutibus, quia Media-
torem

corem apprehendit, tanquam vmbra culum nos amplectens & sordes nostras tegens, nunquam esse solam, id est, re ipsa separatam aut diuulsam à salutaribus veræ poenitentiae motibus, ac exercitijs, sed dato Spiritu sancto, vt motus conuenientes voluntati diuinæ, scilicet, dilectionem Dei & bonum propositum, in nobis accendat, fidem iustificantem, id est, acquiescentem in Mediatore, cuius obedientiam nobis applicat, magis magisque accendi, & vincere pauores, & clamare Abba Pater, id est, inuocare Deum, & agnita misericordia nos Deo subiicere; Quantumuis aliud sit loqui de illa renouatione, aliud de causa, propter quam persona prius accipit remissionem peccatorum, seu de modo, quo accedimus ad Deum.

Prouocamus ad omnes, qui exercitia poenitentiae & inuocationis intelligunt. Nam hi fatebuntur acquiescendum esse in solo Mediatore, etiamsi necessario coniuncta sit cum gratuita remissione peccatorum, & reconciliatione spiritualis nouitas, quia sciunt fidem eo ipso, quod extensis brachijs (vt reuerendæ memoriæ D. Doct. Lutheri verbis vtar) amplectitur læta Filium Dei pro nobis traditum, & dicit: Dilectus meus mihi & ego illi, esse illam ipsam rem, quæ est initium nouitatis, & qua viuificamur ad vitam æternam, vt dicitur: Iustus fide sua viuít. Proinde non poterunt non vanitatem Sophismatis Flaciani, quod inquit, excludi non tantum meritum & dignitatem, sed etiam præsentiam bonorum operum, & necessitatem bene operandi: cum statuunt etiam post conuersionem iustam esse personam, id est, acceptam Deo ad vitam æternam, non propter propriam mundiciem, seu dignitatem virtutum, qualitatum aut operum, sed per misericordiam sola fide, id est, fiducia

cia solius Mediatoris, quæ perpetuò luctatur cum dubitatione & imbecillitate, nec existit nisi in pœnitentiâ, & tamen in hac sanans, erigens, & ad Deum adducens, ac Mediatori adiungens corda contrita, simul accendit ea ad inuocationem & ad studium benè operandi. Certè aliud est, cum dicitur: Sola fide nos iustificari, & aliud cum dicitur: Non iustificare fidem nisi sit sola, id est, sine bonis operibus, sicut aliud est quærere, quæ sit illa iusticia, quam propriè fides iustificans intuetur, & apprehensam in omnibus pauoribus ac tentationibus opponit iudicio Dei, & aliud quærere, An fiducia acquiescens in Deo, & erigens corda in veris doloribus, possit esse sine dilectione Dei, sine inuocatione, sine spe salutis æternæ, cum sit motus clamans Abba Pater.

Hæc quiuvis sanæ mentis homo perspicere & iudicare potest, præsertim si consideret causas, propter quas firmissimè retinentur in nostris Ecclesijs exclusiue particulae. Si quis verò somniat fidem à cæteris virtutibus, quibus perpetuò prælucere debet, re ipsa posse distrahi, & imaginatur viuificationem, in qua filius Dei corda nostra liberat ex doloribus inferorum, & dat nobis de suo Spiritu, esse sine initijs boni propositi, dilectionis, & obedientiæ nouæ, nec intelligit, non successione temporis, sed ordine tantum naturæ & officijs proprijs distinguere fidem ac alios Spiritus sancti motus: Item qui non discerni vult inter causam iustificationis & beneficium immutabili ordine, seu, necessario cum ea coniunctum, item inter meritum seu precium, & inter debitum, seu necessitatem debiti. Deniq; inter id, quod Deus per Spiritum sanctum in nobis operatur ac efficit, & inter iusticiam Mediatoris, quæ credenti gratis imputatur, Et qua sola nititur fides iustificans, id est, statuens nos propter

eam reconciliari, seu recipi, & placere Deo: is vere, seu
cundum Apostoli verba, πετυφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος.
ἄλλὰ νοσῶν πρὸς ζητήσας καὶ λογαμαχίας, οὗ ὧν γίνεται φθόνος,
ἔρις, βλασφημία, ὑπονοία πονηραί, καὶ πρᾶδικα τριβαί διεφθαρμέ
νω ἀνθρώπων τὸν νόμον, καὶ ἀπεσθρημένον τῆς ἀληθείας εἶς.

Sed propter temporis angustiam, & ne huic amplif-
simo congressui prolixior commemoratio sit molesta,
nunc volens abrumpo respōsionem. Quid enim attinet,
monstratis mediocri perspicuitate, veræ sententiæ solis
dis fundamentis diluere frigidissimas & ieiunissimas ca-
uillationes hominum, vanissimis partim Enthusiasticar-
um, partim Antinomiarum opinionum præstigijs atq;
spectris fascinatorum, cum de his auditores nostri in le-
ctionibus publicis sæpe moneantur, & si qui volunt, iu-
stas explicationes ac refutationes sophismatum talium
legere possint in postremis scriptis ACTORVM
collationis ante biennium ALDENBURGI de
hac parte doctrinæ institutæ.

Quod restat igitur: Hanc veram, perspicuam, &
immutabilem de Iustificatione hominis coram Deo do-
ctrinam, & ab ipsa maiestate diuina iuramento sancis-
tam, cum inquit: Viuo ego, dicit Dominus, Nolo mor-
tem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat: quam
Reuerendi patres & præceptores nostri ex concioni-
bus Christi, Prophetarum & Apostolorum restitu-
erunt, qua tenebras regni Pontificij & Monasticæ su-
perstitionis tetram caliginem profligarunt, deinceps
quoq; Deo iurante contra recentes Enthusiasticos &
Antinomicos furores Flacianorum, qui re ipsa & in
fundamento à Monasticis præstigijs & labyrinthis nihil
differunt, constanter retinebimus. & tuebimur, quãdiu
ipsum

spiritus aliquis in nobis supererit : Et obtestamur omnes
 suæ æternæq; salutis cupidos, vt hos tetros furores, qui
 doctrinam Euangelij prorsus obruunt, & mentes à Me-
 diatore ad sui ipsius contemplationem deducunt, nobis
 seum fugiant, auersentur, & execrentur.

Te autem fili DEI, Domine Iesu Christe, qui verè
 colligis æternam Ecclesiam voce Euangelij, intimis ani-
 mi gemitibus oro, vt ipse nos doceas, gubernes, ac san-
 ctifices in veritate tua, eamq; illustres, tuearis & vindi-
 ces, repressis omnium huic aduersantium impijs furoris
 bus. Tu vides quàm tristitia sint Ecclesiæ horribiliter dis-
 sidijs opinionum et Cainicis odijs distractæ vulnera, Ti-
 bi non est ignota petulantia, rabies ac potentia hypo-
 critarum, fanaticorum doctorum, & Tyrannorum. Te
 supplex obtestor propter tuam gloriam, vt clementer
 nos respicias, nec sinas lucem doctrinæ tuo beneficio
 nobis rursus accensæ obrui ac extingui apud nos ijs
 præstigijs & tenebris, quæ eidem magno multorum
 conatu offunduntur. Tu conserua & confirma nos Spi-
 ritu sancto tuo in vera agnitione & confessione Euan-
 gelij, & fac vt in te multi nobiscum vnum sint, sicut eter-
 nus Pater & tu vnum estis. Tu deleas mendacia &
 blasphemias, quas Cyclopica profanitate con-
 tra te multi & dicunt & defendere
 conantur.

Ἰησοῦς Χριστὲ

In vltima facie G. linea 8. à fine, lege, Proinde non
 poterunt non detestari vanitatem.

Ob. 6. 11. 3070

